

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Studium humanitní vzdělanosti

Dita Landovská

**Implementace genderových kvót ve vybraných
zemích Evropské unie**

Vedoucí práce: Mgr. Vít Klepárník, Ph.D.

Praha 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářkou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité zdroje a literaturu. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 27.6.2024

.....

Dita Landovská

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Vítu Klepárníkovi, Ph.D. za odborné vedení a podporu při tvorbě bakalářské práce a za mnoho podnětných informací a cenných rad týkajících se zvolené problematiky.

Obsah

ABSTRAKT	4
ABSTRACT	5
ÚVOD.....	7
1 GENDER A POLITIKA.....	9
1.1 POLITOLOGICKÉ POJMY V KONTEXTU GENDERU.....	9
1.2 TYPY GENDEROVÝCH KVÓT.....	12
1.3 PROČ JSOU GENDEROVÉ KVÓTY POTŘEBA	15
2 PROBLEMATIKA A HISTORICKÉ PROMĚNY POSTAVENÍ ŽEN V POLITICE	17
2.1 HISTORICKÝ VÝVOJ FEMINISMU	17
2.2 HISTORICKÉ PROMĚNY ŽEN V POLITICE	19
2.3 REVOLUCE GENDEROVÝCH KVÓT V EVROPĚ	20
3 PROMĚNA GENDEROVÝCH KVÓT V ZEMÍCH EVROPY	23
3.1 GENDEROVÉ KVÓTY VE FRANCII	24
3.1.1 <i>Současná podoba genderových kvót ve Francii</i>	27
3.2 GENDEROVÉ KVÓTY V BELGII.....	28
3.2.1 <i>Současná podoba genderových kvót v Belgii</i>	30
3.3 GENDEROVÉ KVÓTY V POLSKU	32
3.3.1 <i>Současná podoba genderových kvót v Polsku</i>	34
3.4 GENDEROVÉ KVÓTY V ČESKÉ REPUBLICE	36
3.4.1 <i>Současná podoba genderových kvót v České republice</i>	38
4 POROVNÁNÍ VYBRANÝCH ZEMÍ, Z HLEDISKA RŮZNÝCH ASPEKTŮ	39
4.1 UZÁKONĚNÍ GENDEROVÝCH KVÓT VE VYBRANÝCH ZEMÍCH	40
4.2 ÚSPĚŠNOST IMPLEMENTACE GENDEROVÝCH KVÓT V JEDNOTLIVÝCH ZEMÍCH	42
5 ZÁVĚR	45
6 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	47

Abstrakt

Cílem této bakalářské práce je zkoumat problematiku genderových kvót v politice v rámci Evropské unie, konkrétně analyzovat a porovnávat jejich implementaci ve čtyřech vybraných zemích: Francii, Belgii, Polsku a České republice. V akademické sféře se každý rok objevují nové studie na toto téma. Práce usiluje prověřit dvě hlavní hypotézy. První předpokládá, že západoevropské země mají v oblasti genderových kvót předstih před východoevropskými zeměmi, a to z důvodu delší tradice a větší veřejné podpory pro genderovou rovnost. Podle druhé hypotézy, menší země budou v implementaci těchto kvót obvykle aktivnější a úspěšnější. Tato práce poskytuje přehled dosavadních zjištění a porovnává výsledky legislativních změn a kvótní politiky ve vybraných zemích. Výsledky této práce ukazují, že západoevropské země, jako je Francie a Belgie, skutečně vykazují vyšší míru implementace genderových kvót a větší politickou podporu pro tyto iniciativy ve srovnání s východoevropskými zeměmi jako jsou Polsko a Česká republika. Dále bylo zjištěno, že menší země mají tendenci být v implementaci genderových kvót úspěšnější, což je patrné v porovnání Belgie a Polska. Práce přispívá k lepšímu porozumění genderovým kvótám v politice a jejich vlivu na politickou reprezentaci žen v Evropské unii, což je relevantní nejen pro akademickou obec, ale také pro politické aktéry usilující o prosazování genderové rovnosti v politickém prostředí.

Klíčová slova

Gender, politika, kvóty, ženy v politice, genderová rovnost, politická reprezentace Evropská unie, Belgie, Francie, Polsko, Česká republika.

Abstract

The purpose of this bachelor thesis is to examine the issue of gender quotas in politics within the European Union, specifically to analyse and compare their implementation in four selected countries: France, Belgium, Poland and the Czech Republic. New studies on this topic appear in academia every year. The thesis seeks to test two main hypotheses. The first hypothesis is that Western European countries are ahead of Eastern European countries in gender quotas because of a longer tradition and greater public support for gender equality. According to the second hypothesis, smaller countries will usually be more active and successful in implementing these quotas. This paper provides an overview of the findings so far and compares the results of legislative changes and quota policies in selected countries. The results of this paper show that Western European countries such as France and Belgium indeed show higher rates of implementation of gender quotas and greater political support for these initiatives compared to Eastern European countries such as Poland and the Czech Republic. Furthermore, it has been found that smaller countries tend to be more successful in implementing gender quotas, which is evident in the comparison between Belgium and Poland. The paper contributes to a better understanding of gender quotas in politics and their impact on women's political representation in the European Union, which is relevant not only for academics but also for political actors seeking to promote gender equality in the political environment.

Keywords

Gender, politics, quotas, woman in politics, gender equality, political representation, European Union, Belgium, France, Poland, Czech republic.

Úvod

Genderová rovnost v politice je téma, které si v posledním desetiletí získalo značnou pozornost. Přesto, že ženy tvoří přibližně polovinu populace v Evropě, jejich zastoupení v politických institucích dlouhodobě zůstává výrazně nižší než u mužů. Genderové kvóty, které mají za cíl zvýšit podíl žen v politice, se staly důležitým nástrojem politických reforem a strategií na podporu genderové rovnosti. Přesto je jejich účinnost a dopady předmětem mnoha debat a výzkumů.

V posledních patnácti letech došlo k výrazným proměnám v přístupu k genderovým kvótám na globální úrovni (Clayton 2021: 236-237). Tyto změny se týkají nejen překážek, které brání implementaci genderově orientované politiky, ale také mechanismů odporu vůči těmto snahám (Krook 2016: 268). Zároveň se diskutuje o tom, zda vyšší podíl žen ve skutečnosti vede ke změně charakteru politiky. Typologie kvót a jejich implementace se také liší podle regionů a národních specifik (Rosen 2017: 82-83).

Tato bakalářská práce se zaměřuje na problematiku genderových kvót v kontextu Evropské unie, přičemž se soustředí na komparativní analýzu čtyř vybraných zemí – dvou ze západní části Evropy (Francie a Belgie) a dvou z východní části (Polsko a Česká republika). Cílem práce je prozkoumat, jak se genderové kvóty vyvíjely v různých zemích Evropské unie a jaké faktory ovlivňují jejich implementaci a úspěšnost

První hypotéza této práce předpokládá, že západoevropské země mají v oblasti genderových kvót předstih před východoevropskými zeměmi, a to z důvodu delší tradice a větší veřejné podpory pro genderovou rovnost (Fernández, Valiente 2021: 352). Tato hypotéza je teoreticky zakotvena v několika klíčových rámcích. Modernizační teorie naznačuje, že ekonomický rozvoj a modernizace vedou k progresivním sociálním změnám, včetně genderové rovnosti. Západní země mají tendenci být více ekonomicky vyspělé a modernizované, což podporuje implementaci genderových kvót (Inglehart & Norris 2003: 45). Teorie kulturních hodnot, konkrétně Hofstedeho teorie kulturních dimenzí, zdůrazňuje rozdíly mezi individualistickými kulturami, které jsou častější v západních zemích, a kolektivistickými kulturami, častějšími ve východních zemích. Individualistické kultury více podporují individuální práva a rovnost, včetně genderové rovnosti (Hofstede, 1980: 85). Historický institucionalismus také hraje roli, protože západní země mají často delší historii feministických hnutí a institucionalizovaných snah o genderovou rovnost (Pierson, 2000: 252-255).

Druhá hypotéza zní, že menší země budou v implementaci genderových kvót obvykle aktivnější a úspěšnější než větší země. I tato hypotéza je podpořena několika teoretickými přístupy. Teorie malého státu argumentuje, že menší státy mohou být flexibilnější a inovativnější ve svých politických procesech a rychleji implementovat nové politiky, včetně genderových kvót. Menší populace a jednodušší správní struktury umožňují rychlejší a efektivnější realizaci těchto politik (Katzenstein, 1985: 34). Dále teorie politiky a administrativy naznačuje, že v menších zemích může být větší sociální soudržnost a menší vzdálenost mezi občany a politiky, což vede k většímu tlaku na implementaci genderových kvót (Dahl & Tufte 1973: 112). Efekt vzoru a konkurence je dalším faktorem, kdy menší státy často hledají příklady dobré praxe a mohou se inspirovat úspěšnými implementacemi genderových kvót v jiných zemích. Rovněž mohou být země pod větším tlakem mezinárodního společenství a v jejich zájmu je reprezentovat progresivní a moderní stát (Berry & Berry 1990: 395).

Práce zahrnuje několik metodologických přístupů, které jsou aplikovány v jednotlivých kapitolách. První kapitola se věnuje teoretickému rámci genderových kvót. Tento teoretický rozbor se zaměřuje na klíčové koncepty a teorie v oblasti genderu a politiky, včetně sociálního konstruktivismu a feministických teorií. Cílem této kapitoly je poskytnout čtenáři teoretické zázemí, nezbytné pro pochopení následujících analýz. Druhá kapitola analyzuje historický vývoj postavení žen v politice a proměny feministického hnutí. Tento historický přehled zahrnuje významné milníky v boji za volební právo žen, první, druhou a třetí vlnu feminismu a současné feministické teorie, jako je koncept intersektionality. Třetí kapitola poskytuje přehled změn kvótní politiky ve vybraných zemích. Komparativní analýza těchto čtyř zemí (Francie, Belgie, Polsko a Česká republika) zkoumá, jak se genderové kvóty vyvíjely v různých politických a kulturních kontextech. Tato část práce se zaměřuje na legislativní změny, implementaci kvót a jejich dopady na politickou reprezentaci žen. Ve čtvrté kapitole provádím kvantitativní a kvalitativní zhodnocení efektivity genderových kvót. Tato část zahrnuje analýzu statistických údajů o zastoupení žen v politických institucích, stejně jako kvalitativní zhodnocení úspěšnosti implementace kvót a překážek, kterým čelí. Zhodnocení hypotéz probíhá na základě srovnání výsledků získaných z různých zemí a analýzy klíčových faktorů ovlivňujících implementaci genderových kvót.

1 Gender a politika

V knize *Ženy, muži a společnost* od Renzetti a Currana je gender definován jako sociálně konstruovaný systém rolí, chování, činností a atributů, které daná společnost považuje za vhodné pro muže a ženy. Tento koncept zahrnuje očekávání a normy, které jsou spojeny s tím, co znamená být mužem nebo ženou v dané kultuře. Gender tedy není biologicky určen, ale je výsledkem sociálních interakcí a kulturních norem, které ovlivňují to, jak vnímáme sami sebe a to, jak nás vnímají ostatní (Renzetti & Curran, 2003: 21-22).

Abychom pochopili vliv genderu v kontextu politiky, je důležité gender vnímat právě jako sociální konstrukt. Sociální konstruktivismus tvrdí, že gender není fixní ani přirozený, ale je vytvářen prostřednictvím opakovaných sociálních praktik. Tato teorie, známá jako performativita genderu, poskytuje základ pro pochopení toho, jak jsou genderové role v politice reflektovány, posilovány a reprodukovány. V kontextu politiky to znamená, že očekávání a normy mohou ovlivňovat, kdo se stane politickým aktérem, a jak jsou tito aktéři vnímáni. Například ženy v politice mohou čelit specifickým očekáváním týkajícím se jejich vzhledu a chování, která jsou odlišná od těch, která jsou kladena na muže (Butler, 1990: 79-82).

1.1 Politologické pojmy v kontextu genderu

Abych lépe přiblížila vliv genderu v kontextu politiky, je nezbytné nejen vnímat gender jako sociální konstrukt, ale také pochopit klíčové politologické pojmy, které jsou nedílnou součástí této oblasti. Gender jako sociální konstrukt odráží společenská očekávání a normy spojené s tím, co znamená být mužem nebo ženou, což má přímý dopad na to, jak jsou jednotlivci vnímáni a jaké role jim jsou přisuzovány v politickém životě. Tyto pojmy pomáhají analyzovat, jak gender ovlivňuje politickou strukturu, procesy a reprezentaci.

Moc je jedním z centrálních pojmů v politologii a v kontextu genderu odkazuje na schopnost jednotlivců nebo skupin ovlivňovat politické rozhodování a kontrolovat zdroje. Genderová nerovnost v přístupu k moci je často výsledkem historických a sociálních struktur, které upřednostňují muže a marginalizují ženy (Lukes, 2005: 109-110). S mocí úzce souvisí i teoretický pojem *feminismus*, který se zaměřuje na analýzu a boj proti genderové nerovnosti. Feminismus představuje politické a sociální hnutí usilující o rovná práva a příležitosti pro ženy. Feminismus nám rovněž pomáhá pochopit, jak historické a současné mocenské struktury ovlivňují postavení žen v politice a jaké strategie lze využít

k překonání těchto nerovností (Hooks, 2000: 1-3). Podrobnější analýzu historického vývoje feminismu a jeho vlivu na politiku představím ve druhé kapitole bakalářské práce.

Politická reprezentace je klíčovým konceptem pro pochopení, jak jsou ženy zastoupeny v politických institucích. Hanna Pitkin rozlišuje čtyři typy politické reprezentace: formální, deskriptivní, symbolická a substantivní. Formální reprezentace se týká procedurálních aspektů, tedy toho, jak jsou zástupci vybíráni a jaký je jejich právní status. Deskriptivní reprezentace znamená, že zástupci sdílejí charakteristiky s těmi, které reprezentují. Symbolická reprezentace se zabývá tím, jak přítomnost žen v politice ovlivňuje jejich vnímání ve společnosti, zatímco substantivní reprezentace se týká konkrétního jednání ve prospěch zájmu žen (Pitkin, 1967: 191-192).

Politický systém zahrnuje struktury a procesy, které definují, jak jsou politická rozhodnutí přijímána a jak je organizována politická moc. V kontextu genderu je důležité zkoumat, jak politické systémy podporují nebo brání genderové rovnosti. Některé politické systémy, například ty s proporcčním zastoupením, mohou být příznivější pro zavádění genderových kvót a zvýšení účasti žen v politice (Norris, 2004: 13-14). *Ústavní systém* definuje základní principy a pravidla, kterými se řídí politické instituce a procesy v dané zemi. Genderové aspekty ústavního systému zahrnují ustanovení, která podporují nebo omezují rovnost pohlaví. Například ústavní záruky rovného přístupu k politickým funkcím mohou být klíčovým nástrojem pro prosazování genderové rovnosti (Pavlíček, 2007: 21). *Stranický systém* se týká organizace a fungování politických stran v dané zemi, politické strany hrají zásadní roli v nominaci a volbě kandidátů pro politické funkce, jejich vnitřní pravidla a kvóty mohou vzájemně ovlivnit genderovou rovnost (Sartori, 2005: 130-131).

Veřejné mínění a kulturní faktory jsou dalšími důležitými pojmy v politologii, které ovlivňují genderovou rovnost. Kulturní normy a hodnoty ovlivňují, jak jsou ženy vnímány ve společnosti a jaké role jsou jim přisuzovány. Veřejné mínění může buď podporovat, nebo bránit genderové rovnosti v politice, a proto je důležité sledovat, jak se mění postoje veřejnosti vůči ženám v politických funkcích (Inglehart & Norris, 2003: 3-4).

Je nezbytné zmínit pojem *diskriminace* na základě pohlaví, kterou lze rozdělit na přímou a nepřímou. *Přímá diskriminace* je jednání, při kterém se s jednou osobou z důvodu jejího pohlaví zachází méně příznivě, než se zachází nebo by se zacházelo s jinou osobou ve srovnatelné situaci. Naopak *nepřímá diskriminace* je jednání, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe, osoba znevýhodněna oproti ostatním z důvodu pohlaví (Fredman, 2011: 406-410).

*Genderový mainstreaming*¹ je metoda, která podporuje rovnost mezi ženami a muži a má za cíl odstranit genderovou nerovnost. Tato metoda spočívá v tom, že všechny koncepční, rozhodovací a hodnotící procesy zahrnují posouzení jejich dopadu na muže a ženy, tzn. genderová analýza. Pokud se zjistí, že má nějaká konkrétní činnost, věc či osoba negativní vliv, je třeba přijmout opatření k odstranění nebo minimalizaci těchto negativních vlivů. Tento přístup je integrován i do metodiky hodnocení dopadů regulace (RIA)², v České republice používané při tvorbě a přezkoumání legislativy (EIGE Publications, 2024).

Kvóty jsou opatření, určená k nápravě historických nerovností, obvykle zaměřená pozice nebo pracoviště, určující podíl práce dostupné určitým skupinám. Jedná se o typ procesu honování nebo ostření. Například některé politické strany EU uplatňují kvóty na své kandidátní listiny pomocí zipového systému, který střídavě řadí muže a ženy, aby bylo dosaženo rovnosti příležitostí (Dahlerup, 2008: 322-328).

Rovnost příležitostí znamená, že všichni lidé mají stejné šance na úspěch bez ohledu na svůj gender, ať už v politice, pracovním prostředí nebo jiných oblastech života. Tento princip je základem mnoha legislativních opatření a politik zaměřených na odstranění diskriminace a podporu rovnosti (Philips, 1995: 27-30).

Horizontální segregace trhu práce se týká koncentrace žen a mužů v konkrétních sektorech a povolání. Toto rozdělení často vede k rozdílům ve finančním ohodnocení, přičemž povolání a sektory s převahou žen jsou obvykle méně placené. *Vertikální profesní segregace* označuje koncentraci žen a mužů na různých úrovních hierarchie v zaměstnání, pokud jde o odpovědnost, pozice a platové ohodnocení (Reskin & Bielby, 2005: 72-77).

Parita znamená rovné zastoupení mužů a žen v politických a rozhodovacích funkcích. Tento koncept se často využívá při navrhování genderových kvót, které mají zajistit, že alespoň 50 % kandidátů na kandidátních listinách nebo v určitých institucích budou ženy. Příkladem je Francie, kde zákon o paritě vyžaduje rovnoměrné zastoupení mužů a žen na politických kandidátních listinách (Murray, 2012: 27).

Skleněný strop, nebo také neviditelná bariéra, jsou tradiční postoje, předpoklady a hodnoty, které brání ženám v dosažení vysokých politických, ekonomických, akademických a profesních pozic. Tento koncept popisuje situaci, kdy ženy mohou "vidět" vrcholové pozice díky svým schopnostem, ale nemají možnost jej dosáhnout kvůli neviditelným a těžko překonatelným překážkám (Morrison, et al., 1987: 7).

---

¹ Tento pojem nemá český ekvivalent

² Hodnocení dopadů regulace z anglického Regulatory Impact Assessment (RIA)

Zásada rovného zacházení s muži a ženami zahrnuje odstranění jakékoli diskriminace na základě pohlaví ve věcech týkajících se pracovních práv a přístupu k nim, povolání, podnikání a jiných samostatně výdělečných činnosti, pracovních a služebních poměrů, včetně odměňování, členství a činnosti v odborových organizacích, radách zaměstnanců nebo organizacích zaměstnavatelů. Rovněž zahrnuje rovný přístup ke vzdělání, zdravotní péči, sociálnímu zabezpečení, sociálním výhodám, zboží a službám, včetně bydlení (Český statistický úřad, 2016).

1.2 Typy genderových kvót

Genderová rovnost v politice, je klíčovým faktorem pro zajištění demografických hodnot a efektivního vládnutí. Vyvážené zastoupení mužů a žen v politických institucích přispívá k lepšímu reflektování potřeb celé populace a k prosazování politik, které jsou inkluzivní a spravedlivé (Renzetti & Curran, 2003: 381-385). Genderová diverzita v rozhodovacích procesech vede k širšímu spektru názorů a perspektiv, což může zvýšit důvěru veřejnosti v politické instituce. Genderové kvóty jsou opatření, která mají za cíl zvýšit zastoupení žen v politické sféře. Kvóty stanovují minimální procentní podíl žen, který musí být dosažen při obsazování těchto pozic. Genderové kvóty se staly důležitým nástrojem pro podporu genderové rovnosti a vyrovnání historických nerovností v zastoupení mužů a žen v politice (Dahlerup, 2007: 78).

Před dvaceti lety měla jen hrstka zemí legislativu, která vyžadovala minimální počet zákonodárkyň v národních vládách. Naproti tomu v současné době přijalo národní legislativu více než sedmdesát zemí, prostřednictvím změn volebních zákonů nebo ústav. Pokud vezmeme v úvahu země, kde alespoň jedna významná politická strana dobrovolně přijala genderové kvóty, zvýší se toto číslo na více než sto zemí. Většina vědců uznává tři obecné typy legislativy týkající se genderových kvót, které se liší svým zaměřením a způsobem implementace. Jedná se o kvóty vyhrazených mandátů, volební kvóty kandidátů a kvóty politických stran (Matland & Montgomery, 2003: 43-48). Kvóty pro politické strany jsou přijímány dobrovolně, jsou vnitřně regulovány vedením strany a vztahují se pouze na jednotlivé politické strany. Naproti tomu kvóty vyhrazených mandátů a volební kvóty kandidátů jsou kodifikovány ve volebním a/nebo ústavním zákoně a vyžadují dodržování od všech politických stran, které se účastní celostátních voleb. Každý typ genderových kvót zasahuje v jiném bodě volebního procesu, a proto má jiný vliv na skutečné zastoupení žen (Dahlerup, 2007: 83).

Kvóty vyhrazených mandátů jsou jednou ze dvou národních genderových kvót, které musí dodržovat všechny politické strany účastníci se národních voleb. Kvóty vyhrazených mandátů se zavazují k minimálnímu počtu parlamentních křesel, která musí připadnout kandidátkám. Na rozdíl od volebních kvót pro kandidáty i kvót pro politické strany, které upravují dřívější fáze volebního procesu, které nakonec ponechávají rozhodnutí o zvolení žen na voličích nebo vedení politických stran. Kvóty vyhrazených mandátů jako takové, zaručují zastoupení žen způsobem, který ostatní dva typy genderových kvót nezaručují. Řídí totiž skutečné rozdělení mandátů, a mají tedy přímý vliv na to, kteří úředníci budou zvoleni spíše než, že by stanovovaly pravidla týkající se souboru politických kandidátů (Ballington, 2010: 11-13; Krook, 2009: 303-307). Mnozí kritici tvrdí, že kvóty vyhrazených mandátů rozšiřují systém protekce, neboť mandáty často obsazují vládnoucí strany, jako prostředek pro upevnění své moci (Goetz, 2010: 108-110; Tripp et al., 2008: 338-340). Nicméně kvóty vyhrazených křesel jsou jedinečné v tom, že pokud jsou řádně prosazovány, zaručují určitou hranici zastoupení a představují nejrychlejší prostředek ke zvýšení rovného počtu zákonodárkyň a zákonodárců (Matland, 2006: 275-276).

Stejně jako kvóty pro vyhrazené mandáty jsou i *volební* (nebo „zákonodárné“) *kvóty pro kandidáty* kodifikovány ve vnitrostátním právu. Volební kvóty vyžadují, aby všechny politické strany nominovaly na své kandidátní listiny minimální podíl kandidátek, a tím, zasahují do dřívější fáze volebního procesu než kvóty pro vyhrazená místa. Tyto kvóty jsou nejoblíbenější ve volebních systémech poměrného zastoupení, kde politické strany volí více kandidátů do národních zákonodárných sborů. Na rozdíl kvót pro vyhrazené mandáty, závisí úspěch volebních kvót obecně na dalších mechanismech, které legislativu podporují (Dahlerup, 2008: 325). Jedním z posilujících mechanismů, který je nedílnou součástí úspěchu kvót, je mandát k umístění, který vyžaduje, aby kandidátky byly uvedeny na předních místech stranických kandidátních listin. Pokud například politická strana spekuluje, že bude schopna vyslat do parlamentu deset nejlepších kandidátů, kteří získali nejvíce hlasů, mandát umístění jí zabrání v tom, aby své kandidátky uvedla na konci kandidátní listiny, o nichž ví, že pravděpodobně nebudou zvoleny. Dalším důležitým donucovacím mechanismem, který pomáhá zajistit, že politické strany budou dodržovat mandát pro kvóty, je zahrnutí sankcí za jeho nedodržení. Sankce jsou zpravidla finanční pokuty za nedodržení, v některých případech však zahrnují také anulování stranické kandidátní listiny (Pande & Ford, 2011: 2-4).

Kvóty pro politické strany jsou nejběžnějším typem genderových kvót, ale také jediným typem bez zákonného ustanovení, který by se vztahoval na všechny strany ve volebním procesu. Stranické kvóty jsou přijímány dobrovolně jednotlivými politickými stranami, často díky silné podpoře organizovaných ženských „křidel“ uvnitř strany (Krook, 2009: 37-40). Tyto kvóty nejsou právně závazné, ale jsou spíše interně regulované vedením strany. Pravidla pro stranické kvóty jsou podobná pravidlům pro volební kvóty na kandidátkách v tom smyslu, že strany si zvolí určité procento míst na kandidátkách, které musí připadnout ženám. Bez všeobecného mandátu mohou mít stranické kvóty velmi omezený účinek. To platí zejména v systémech s větší stranickou konkurencí (Fallon et al., 2012: 380-384). Tyto kvóty také pravděpodobně nebudou doprovázeny sankcemi za jejich nedodržení, protože strany jsou jen málo motivovány k tomu, aby sankce vymáhaly samy na sobě. Existuje mnoho případů, kdy velké politické strany dobrovolně přijaly genderové kvóty, které neměly žádný významný dopad na celkové zastoupení žen (např. Brazílie, Řecko a Spojené království). Na druhou stranu mohou být kvóty politických stran velmi úspěšné v systémech dominantních stran (Bauer, 2008: 348-353). Vzhledem k dobrovolné povaze těchto kvót a velkým rozdílům, pokud jde o jejich vnitřní prosazování, je obtížné kvóty politických stran porovnávat na mezinárodní úrovni a v čase.

Mezi hlavní pozitiva Genderových kvót patří to, že přispívají k vyššímu počtu žen v politických institucích, což může vést k větší diverzitě a inkluzivitě v rozhodovacích procesech. Zároveň také umožňují urychlit proces genderové rovnosti, který by jinak mohl trvat mnoho desetiletí, a umožňují odstranit historické bariéry, které ženám brání ve vstupu do politiky. V neposlední řadě vyšší počet žen v politice může inspirovat další ženy k politické angažovanosti, a posílit tak jejich postavení ve společnosti (Krook, 2016: 275-280). Například ve Švédsku zavedení kvót vedlo k výraznému zvýšení počtu žen v parlamentu a vládě (Clayton, 2021: 240)

Navzdory pokrokům dosaženým díky genderovým kvótám, ženy stále čelí mnoha překážkám při vstupu do politiky. Mezi tyto překážky řadíme kulturní normy, které preferují mužské vedení, socio-ekonomické bariéry, jako je nedostatečný přístup ke vzdělání, a financím a přetrvávající diskriminace na základě pohlaví. Tyto mechanismy zahrnují jak institucionální, tak individuální formy odporu, které mohou bránit efektivní implementaci genderových kvót (Krook, 2016: 280-283). Zároveň kritici kvót často argumentují, že kvóty mohou vést k preferování méně kvalifikovaných kandidátů na úkor kvalit a schopností, což by mohlo poškodit princip meritokracie (Rosen, 2017: 98-100).

Některé kvóty mohou být také kritizovány jako symbolická opatření, která nemají skutečný dopad na změnu struktury moci a genderových nerovností (Krook 2016: 282).

1.3 Proč jsou genderové kvóty potřeba

Existují teoretické důvody, proč se domnívat, že socioekonomický rozvoj by mohl vést ke změnám v politickém zastoupení žen v širším smyslu. Úroveň socioekonomického rozvoje země ovlivňuje celkový blahobyt obyvatelstva, zejména pokud jde o dostupnost zdrojů, přístup k informacím, osobní příležitosti a množství volného času, které mají ženy k dispozici. Mnozí tvrdí, že se zvyšováním kvality životní úrovně mají ženy více nezávislosti a času na aktivity mimo domov, protože jejich role se méně soustředí na úkoly nezbytné pro každodenní přežití (např. shánění vody nebo sběr dříví) (Kunovich & Paxton, 2005: 505-506). Rozvinutá ekonomika utváří více příležitostí pro ženy k tomu, aby získaly kvalifikaci požadovanou po politických úřednících. Zejména přístup k ekonomickému a sociálnímu kapitálu poskytuje ženám dovednosti, zkušenosti a kvalifikaci typickou pro politické kandidáty, kteří mají dobré vzdělání a značné zkušenosti v profesionálních pracovních odvětvích (Hughes, 2009: 174-176; Viterna et al., 2008: 457).

Kromě toho existuje několik důvodů, proč může socioekonomický vývoj hrát nedílnou roli při přijímání a úspěchu, zejména právních předpisů, týkajících se genderových kvót. Zaprvé, případové studie ukazují, že v mnoha zemích s nízkým stupněm rozvoje, hrají rozhodující roli aktivisté za práva žen. Aktivisté mají kořeny v osvobozeneckých a antikoloniálních ideologiích a vznášejí požadavky na zastoupení žen (Baldez, 2004: 243-246). Proto lze část úspěchu legislativy týkající se genderových kvót v méně rozvinutých zemích přičíst aktivistkám za práva žen, které nejen že iniciovaly požadavky na genderové kvóty, ale také působily jako „hlídací psi“, aby zajistily řádné prosazování politiky, která by ženám pomohla překonat historické překážky (Antic & Lokar, 2006: 140-142). Za druhé, v zemích s nízkou úrovní rozvoje, mezinárodní, řídicí orgány a organizace poskytující pomoc, věnují stále větší pozornost politické a ekonomické autonomii žen, což výrazně zvyšuje popularitu genderových kvót (Burnet, 2012: 192). V novějších rozvojových diskurzích je zdůrazňována vládní pozornost věnovaná právům žen, jako způsobu pro získání mezinárodní legitimacy (a dokonce i finanční pomoci), což také vede k častějšímu zavádění a prosazování genderových kvót v těchto kontextech (Dahlerup, 2006: 145-147). V neposlední řadě výzkum ukázal, že politické elity v nestabilních politických systémech často podporují a prosazují kvóty z praktických důvodů, jako je upevnění politické kontroly, získání hlasů v těsném volebním

výsledku nebo soupeření s politickými soupeři (Caul, 2001: 1228). Politické systémy ve vyspělých demokraciích jsou stabilnější, a proto politické riziko potenciální ztráty voličské podpory, kvůli představě, že kvóty poskytují zvláštní práva menšinovým skupinám, převažuje nad jakýmkoliv samoučelnými výhodami (Sineau, 2010: 130). Dokonce i ve vyspělých zemích s genderovými kvótami se politické strany často rozhodují jednoduše přijmout finanční postihy za nedodržení genderových kvót, než aby riskovaly ztrátu politického kapitálu (Frechette et al., 2008: 908-909).

2 Problematika a historické proměny postavení žen v politice

Postavení žen v politice je klíčovým tématem, které reflektuje dlouhodobý boj za genderovou rovnost a spravedlivé zastoupení v politických strukturách. Tato kapitola se zaměřuje na analýzu historického vývoje feminismu, proměny účasti žen v politických institucích a revoluci genderových kvót v Evropě. Genderová rovnost v politice není jen otázkou spravedlnosti, ale také efektivity a kvality rozhodovacích procesů, které by měly reflektovat různé perspektivy a zkušenosti celé populace. Historické milníky, stejně jako feministická hnutí hrála zásadní roli v prosazování práv žen a jejich vstupu do politického života, což vedlo k významným změnám v politických systémech po celém světě (Renzetti & Curran, 2003: 30-33).

2.1 Historický vývoj feminismu

Historický kontext genderové rovnosti ukazuje, jak se postupně vyvíjelo volební právo žen a jaké významné milníky byly dosaženy v historii politické účasti žen. Tento proces začal v 19. století a první významný zlom nastal v roce 1893, kdy Nový Zéland, jako první země na světě, zavedl volební právo pro ženy. Postupně se toto právo rozšířilo do dalších zemí, přičemž klíčovým obdobím byl začátek 20. století. V Evropě, Finsko udělilo ženám volební právo v roce 1906, zatímco ve Spojených státech bylo toto právo uzákoněno v roce 1920, přijetím 19. dodatku Ústavy (Renzetti & Curran, 2003: 36-37).

První vlna feminismu, probíhající mezi lety 1830 a 1920, se zaměřovala především na usilování o volební právo pro ženy. V této době se pojmy feministka a sufražetka často zaměňovaly, neboť "suffrage" v angličtině znamená volební právo. Snahy tohoto období však zahrnovaly i širší řešení nerovnosti žen ve společnosti. Feministky čelily velkým překážkám, protože ženy byly dlouho vylučovány z aktivního utváření dějin a mnohdy ani nevěděly o snahách svých předchůdkyň. Problém genderové nerovnosti byl dlouho vnímán jako individuální, nikoli kolektivní, což brzdilo vznik sociálního hnutí až do počátku 19. století. Mezi průkopnice feminismu 18. století patřily J. S. Murrayová a Mary Wollstonecraftová, které pocházely ze střední a vyšší vrstvy. Tyto ženy, měly díky svému postavení, více možností se angažovat. Jejich snahy o rovné zařazení do společnosti, byly ovlivněny muži z jejich sociální třídy, kteří prohlašovali, že lidé by si měli být rovni. Jejich zájem však spíše směřoval sebe samotné a další bílé muže, než na ženy nebo Afroameričany. Feministické snahy se zpočátku soustředily na filantropii, tedy charitativní

činnost, ve spolcích. Ženy z nižších tříd, dělníci, chudí a Afroameričané však měly odlišné priority a jejich podpora pro feministická hnutí byla omezená. První feministky čelily výzvě získat podporu žen z různých sociálních vrstev. Lokální snahy neměly velký dosah a úspěch, ale abolicionismus³ (za zrušení otroctví) pomohl feministkám navázat kontakty a sjednotit se v boji za společný cíl. V roce 1840 se konal sjezd proti otroctví, kde ženy nesměly vystoupit. Tato zkušenost vedla Mottovou a Stantonovou k uspořádání vlastních konferencí, z nichž nejvýznamnější byla ta v roce 1848. Na této konferenci přes 300 žen, pod vedením Mottové a Stantonové, přijalo deklaraci dvanácti postav (po vzoru Deklarace nezávislosti Spojených států amerických) o principu rovnosti pohlaví. Občanská válka v roce 1861 přerušila veškeré feministické snahy, neboť se ženy věnovaly válečné pomoci. Po válce však Kongres Spojených států amerických odepřel ženám volební právo, právo tedy nadále bylo uděleno pouze mužům, avšak s ohledem na rasu. V roce 1867 feministky vystoupily v Kansasu s požadavkem volebního práva pro ženy, republikáni a demokraté se však nedohodli. Demokratické feministky ztratily podporu kvůli rasismu a rozdílným názorům, což vedlo k založení Asociace amerických žen bojující za volební právo (AWSA)⁴ a Národní asociaci žen bojující za volební právo (NWSA)⁵. V roce 1890 se obě organizace sloučily do NAWSA⁶, Americká národní společnost za volební právo žen. Afroameričané získali své volební právo v roce 1870 a ženy až v roce 1920 (Renzetti & Curran, 2003: 36-39). První feministky se podílely nejen na snahách o volební právo, ale také na zdravotní prevenci, hygieně, morálním povznesení, zrušení otroctví a rozvoji školství. Mezi významné osobnosti této doby patřily Elizabeth Blackwellová, první lékařka v USA, Charlotte Perkins Gilmanová, intelektuálka a novinářka, Margaret Sangerová, bojovnice za právo žen rozhodovat o svém těle, Maria W. Stewartová, afroamerická služebná a zakladatelka vlastní školy, Sojourner Truthová, bývalá otrokyně a podporovatelka abolicionismu, Frances Willardová, zakladatelka Ženského křesťanského protialkoholního sdružení (WCTU)⁷, a Victoria Claflin Woodhullová, první žena vlastníci makléřskou firmu na Wall Street a kandidátka na prezidentku (Rosen, 2017: 85-88).

Druhá vlna feminismu, která začala na počátku 60. let, byla ovlivněna několika faktory, včetně vydání knihy *The Feminine Mystique* od Betty Friedan v roce 1963. Tato kniha identifikovala problém žen, které podřídily své potřeby mužům a dětem, jako

---

³ Hnutí usilující o zrušení nějakého zákona nebo ustanovení

⁴ American Woman Suffrage Association

⁵ The National Suffrage Association

⁶ National American Woman Suffrage Association

⁷ Woman's Christian Temperance Union

společenský, nikoli individuální problém. Před vydáním knihy na tento problém upozornila americká vláda prostřednictvím výboru pro rovné zastoupení žen a mužů v politice a rozhodovacích pozicích, který se soustředil na diskriminaci žen na pracovním trhu a připravil zákon o rovnosti mezd, přijatý v roce 1963. Vznikla také organizace NOW⁸ (Národní organizace žen), u vzniku organizace stála sama Betty Friedanová a 27 dalších žen (Renzetti & Curran, 2003: 44). V Evropě hrálo důležitou roli osvícenství, které prosazovalo rozum, pokrok, vzdělání, seberealizaci a svobodu. Mary Wollstonecraftová ve svém spise *Obhajoba práv ženy* (1792) kritizovala tradiční nadvládu muže a podřízenost ženy a požadovala přístup ke vzdělání pro emancipaci a osobní rozvoj. Evropské feministky se zaměřily nejen na volební právo, ale také na ochranu žen a dětí před násilím, zamezení prostituce, reformu rozvodu a majetku, práci a vzdělání. Výsledky hnutí závisely na jednotlivých zemích, přičemž volební právo žen bylo v některých zemích zavedeno již na počátku 20. století, zatímco v jiných až po druhé světové válce (Rosen, 2017: 88-89).

Současné feministické teorie mají silný vliv na politické struktury a strategie. Jednou z klíčových teorií je koncept intersekcionality, který představila Kimberlé Crenshawová v roce 1989. Intersekcionalita zdůrazňuje, že různé formy diskriminace a nerovností, jako jsou rasismus, sexismus a třídní nerovnosti, se vzájemně prolínají a ovlivňují (Crenshaw, 1989: 139). Tento přístup umožňuje identifikovat specifické překážky, kterým ženy čelí na základě jejich kombinovaných identit, a navrhnout efektivní strategie pro zlepšení jejich politické reprezentace. Tím, že bere v úvahu různé dimenze nerovností, přispívá k tvorbě inkluzivnějších a spravedlivějších politických struktur (Collins & Bilge, 2016: 211-212).

2.2 Historické proměny žen v politice

Celosvětová diskuse o účasti žen na politickém a ekonomickém rozhodování probíhá již dvě desetiletí. Mezinárodní organizace, evropské instituce, organizace na ochranu práv žen, politické strany a demokratická byrokracie se angažují v prosazování, přijímání a šíření nového pojetí rovnosti žen a mužů, které kromě rovných práv vyžaduje rovné zastoupení žen na místech, jako jsou volená politická shromáždění, vnitřní orgány politických stran, správní rady podniků, veřejné poradní sbory, vládní komise, soudnictví a univerzitní poroty a komise. Pro tento cíl rovného zastoupení v rozhodovacích procesech se vžily různé termíny, jako je rovná účast, genderově vyvážené zastoupení nebo parita.

---

⁸ National Organization for women

Nejčastěji preferovanou odpovědí na dlouhodobě nedostatečné zastoupení žen v mnoha sférách společenského, ekonomického a politického života se staly dobrovolné nebo povinné genderové kvóty, které představují zdánlivě jednoduché a účinné řešení složitého problému vyloučení žen z aktivního a plnohodnotného občanství (Renzetti & Curran, 2003: 30-35).

To, co označujeme jako "změnu genderových kvót", bylo na globální úrovni podpořeno Pekingskou deklarací a akční platformou, podepsanou na šestnáctém plenárním zasedání 15. září 1995, na čtvrté světové konferenci OSN o ženách. Tam byla poprvé stanovena zásada rovné účasti žen a genderové vyváženosti žen a mužů v rozhodovacích procesech. Pekingská akční platforma se stala ztělesněním skutečného průlomu, když se snažila zdůraznit zapojení žen do rozhodovacích procesů a posílení jejich postavení jako demokratický požadavek a výslovně podpořila afirmační opatření a faktickou rovnost nejen jako legitimní, ale také jako nezbytný prostředek, který spojuje přístup žen k rozhodování s pojmem spravedlnosti a demokracie⁹. Tím akční platforma navázala na rozšíření v úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW)¹⁰ identifikovaných oblastí veřejné participace a rozhodování, z nichž jsou ženy údajně problematicky vyloučeny. Způsobem, který lépe odhalil genderové oddělení veřejné a soukromé sféry. Tato platforma skutečně uznala, že by měla být přijata opatření, která by ženám umožnila přístup ke všem cestám k moci a autoritě, které jim byly tradičně uzavřeny, a to v oblasti státu (včetně poprvé zmíněné soudní moci)¹¹, ale také v občanské společnosti, přičemž výslovně zmínila politické strany, organizace zaměstnavatelů, odbory, výzkumné a akademické instituce, jakož i výkonné a řídicí pozice v korporacích a institucích¹².

2.3 Revoluce genderových kvót v Evropě

Přesto, že genderové kvóty jsou fenoménem celosvětového rozměru a jsou podporovány mezinárodními organizacemi, má revoluce genderových kvót v Evropě specifickou genealogii. Bylo to právě v Evropě, kde se demokratické zarámování problému nedostatečného zastoupení žen stalo relevantnějším. V roce 1988 přijal výbor ministrů

---

⁹ Fourth World Conference on Women, „Beijing Declaration and Platform for Action,“ Strategic Objective G1: §181.

¹⁰ Committee on Elimination of Discrimination against Women

¹¹ Fourth World Conference on Women, „Beijing Declaration and Platform for Action,“ Strategic Objective G1: §190a.

¹² Fourth World Conference on Women, „Beijing Declaration and Platform for Action,“ Strategic Objective G1: §184 a §191a.

Rady Evropy deklaraci o rovnosti žen a mužů¹³ v níž prohlásil, že rovnost pohlaví je nedílnou součástí lidských práv a předpokladem skutečné demokracie. Na tuto deklaraci navázal v roce 1989 seminář na téma "demokratický princip rovného zastoupení", kde se poprvé diskutovalo o konceptu parity. Čtrnáct vysoce postavených, volených představitelk, které se zúčastnily prvního evropského summitu žen u moci, který se konal v listopadu 1992 v Aténách, se inspirovalo vznikajícím diskurzem o paritní demokracii a 3. listopadu 1992 podepsalo Aténskou deklaraci podporující rovnost pohlaví v zastoupení a správě národních států. Na čtvrté evropské ministerské konferenci o rovnosti žen a mužů, která se konala v roce 1997 v Istanbulu, byla následně přijata deklarace o rovnosti žen a mužů jako základním kritériu demokracie, která se stala referenčním rámcem pro všechny, kdo usilují o zvýšení účasti žen na rozhodování. Od přelomu století zůstává vyvážená účast žen jasnou prioritou Rady Evropy, přičemž výbor ministrů přijal v roce 2003 doporučení vyvážené účasti žen a mužů na politickém a veřejném rozhodování, v němž definoval a podpořil vyváženou účast jako minimálně 40 % zastoupení obou pohlaví ve všech rozhodovacích orgánech v politickém nebo veřejném životě. Parlamentní shromáždění obdobně přijalo několik rezolucí usilujících o posílení politického zastoupení žen¹⁴. Od devadesátých let 20. století EU (Atény, Řím a Paříž), ať už Evropská komise nebo Evropský parlament, prosazuje akční programy na podporu rovnosti žen a mužů, vypracovává zprávy, vytváří databáze o ženách v rozhodovacích pozicích a svolává konference o paritní demokracii (Lombardo 2008: 78-82). I v tomto století zůstává cíl vyváženého zastoupení žen v rozhodovacích orgánech na jednom z předních míst agendy Evropské unie. Jedná se o cíl, na který Evropský parlament nadále naléhá¹⁵, a zároveň o prioritní oblast v rámci akčních programů Evropské komise pro rovnost žen a mužů, včetně toho nejnovějšího akčního programu, kterým je strategická angažovanost pro rovnost žen a mužů (2016-2019). Toto rostoucí evropské povědomí o potřebě posílit politickou účast žen přijetím regulačních opatření a pobídek je nutno chápat jako reakci na prostý historický fakt: „Přestože ženy v evropských zemích získaly volební právo již na přelomu minulého století a po nástupu liberální demokracie, či její obnově po druhé světové válce, politická účast žen ve volených orgánech zůstávala po celá desetiletí neutěšená“ (Rubio-Marín 2014: 8-13). Do roku 2012 byly genderové kvóty pro volené

---

¹³ „Declaration on Equality of Women and Men,“ Committee of Ministers of the Council of Europe, adopted on November 16, 1988 (82th Session)

¹⁴ Resolution 2111 (2016) „Assesing the impact of measures to imrprove women’s political representation,“ (para. 2)

¹⁵ European Parliament resolution of March 13, 2012 on equality between men and woman in EU (25)

funkce přijaty ve více než stovce zemí, přičemž tempo přijímání těchto politických opatření se v posledních patnácti letech výrazně zrychlilo. Konkrétně do roku 2016 zavedlo uzákoněné kvóty pro dolní komoru parlamentu deset členských států EU (Belgie, Chorvatsko, Řecko, Francie, Irsko, Itálie, Polsko, Portugalsko, Slovinsko a Španělsko), zatímco v devatenácti zemích EU vždy alespoň jedna politická strana uplatňuje dobrovolné genderové kvóty¹⁶.

První fázi přijímání a šíření volebních genderových kvót po celém světě (90. až 2000. léta 20. století) byla věnována velká pozornost v rozsáhlé literatuře o genderových kvótách, která se věnuje především politickým vědám. V literatuře se často upozorňuje na faktory, které mohou bránit nebo usnadňovat volební reformy při zavádění genderových kvót. Zároveň také zhodnocují účinnost kvót při zlepšování popisného zastoupení žen (Krook, 2016: 279). Jiné studie se soustředí na diskurzivní, právní a normativní veřejné debaty obklopující reformy kvót. Tyto studie, které se často zabývají případem jedné země, se zaměřují na normativní a právní argumenty vytvořené za účelem legitimizace genderových kvót a na jejich úspěch při zpochybňování zakořeněných představ o politickém zastoupení a rovnosti žen a mužů. Navzdory této bohaté oblasti výzkumu stále chybí studie, které by se zabývaly širokým souborem evropských případů, což by umožnilo srovnání mezi jednotlivými zeměmi a případně identifikaci specifických regionálních rysů (Dahlerup, 2006: 180-185). Přijetí a šíření genderových kvót v Evropě je navíc složitější, než by se mohlo zdát z analýzy zaměřené pouze na politické zastoupení. Volební genderové kvóty se v roce 2000 skutečně rozšířily do dalších zemí kromě původní Belgie, Francie a Řecka a nyní zahrnují Itálii, Polsko, Portugalsko, Slovinsko a Španělsko.

---

¹⁶ Global Database of Quotas for Women,“ International IDEA, Intera-Parliamentary Union. November 2016

3 Proměna genderových kvót v zemích Evropy

V posledních patnácti letech došlo v Evropě k významným změnám v přístupu k genderovým kvótám, což odráží rostoucí potřeba genderové rovnosti v politice a snaha o zvýšení zastoupení žen v politických institucích. Tento vývoj byl poháněn jak vnitrostátními iniciativami, tak vlivem mezinárodních organizací, včetně Evropské unie (Clayton, 2021: 245).

Evropská unie hrála významnou roli v podpoře zavádění genderových kvót v členských státech. EU dlouhodobě prosazuje rovnost pohlaví jako jednu ze svých základních hodnot a genderové kvóty jsou vnímány jako efektivní nástroj k dosažení tohoto cíle. Evropský parlament a Evropská komise opakovaně vyzývají členské státy k přijetí opatření na podporu genderové rovnosti v politice. Například v roce 2013 Evropská komise navrhla směrnici, která by zavedla kvóty pro ženy v řídicích orgánech velkých společností (tato iniciativa čelila velkému odporu a nebyla plně implementována)¹⁷. Podpora genderových kvót ze strany EU zahrnuje nejen legislativní iniciativy, ale také nelegislativní nástroje, jako jsou doporučení, pokyny a financování projektů zaměřených na posílení postavení žen v politice. Rovněž podporuje výměnu osvědčených postupů mezi členskými státy a poskytuje platformu pro diskusi a sdílení zkušeností v oblasti genderové rovnosti (Clayton & Zetterberg 2018: 920). V rámci EU zavedly tyto kvóty do svých ústav tři země (Chorvatsko, Francie, Řecko), devět dalších zemí je přidalo do svých volebních zákonů. V 19 zemích zavedly hlavní politické strany dobrovolné kvóty, někdy jako doplněk ke kvótám uzákoněným. Pouze pět zemí nezavedlo žádné genderové kvóty¹⁸.

Genderové kvóty jsou považovány za účinný způsob rychlého zvýšení politického zastoupení žen a za široce rozšířené opatření v EU (Fernández & Valiente, 2021: 363). Ve většině zemí světa je však zastoupení žen v politice mnohem nižší než jejich podíl v populaci. V roce 2013 tvořily ženy pouze 26 % členů národních parlamentů Evropské unie. Většina evropských zemí zavedla kvóty pro zastoupení žen v politice, které se liší jak svou podobou, tak rozsahem. Je patrné, že země, které v posledních letech zavedly nebo rozšířily kvóty, zaznamenaly nadprůměrný nárůst podílu žen ve svých parlamentech. Velikost tohoto nárůstu do značné míry závisí na rozsahu a doprovodných sankcích za

---

¹⁷ European Commission, 2018 Report on Equality between Women and Men in the EU. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

¹⁸ European Commission, 2019b. Seats Held by Women in national Parliament and Government.

nedodržení kvót (Keenan & McElory, 2017: 388). Celkově lze tedy říci, že proměna genderových kvót v Evropě v posledních patnácti letech představuje významný krok směrem k dosažení genderové rovnosti v politických institucích. I když je stále mnoho práce před námi, rostoucí uznání významu genderových kvót a podpora ze strany Evropské unie poskytují silný základ pro další pokrok v této oblasti.

Tato kapitola přináší aktuální zhodnocení přijetí a uplatňování ve čtyřech evropských zemích Francie, Belgie, Polska a České republiky. Tento výběr zahrnuje i členské země EU, které zavedly uzákonění volebních, genderových kvót. Představuje širokou škálu situací, co se týče historické i faktické účasti žen v reprezentativní politice a mimo oblast politiky, z hlediska míry a povahy genderové participace. Cílem tohoto srovnání je porovnat hlavní genderové systémy, které se v Evropě vyskytují a odpovědět na otázku, do jaké míry usnadnily přijetí a rozšíření genderových kvót. Účelem této komparace je umožnit širší pohled na "revoluci genderových kvót": její genezi, výsledky a možný význam z hlediska pojetí genderové rovnosti a občanství žen v Evropě.

3.1 Genderové kvóty ve Francii

Francie je západoevropská země s rozlohou 555 696 km² a má přibližně 67 milionů obyvatel. Francie je sekulární stát, ale katolictví zde má hluboké historické kořeny, přestože dnes se k této víře hlásí méně než polovina populace. Francie je členem Evropské unie, NATO a OSN, a to má silný vliv na vnitrostátní i mezinárodní politické dění (Eurostat, 2024).

Parita je ve Francii vnímána jako koncept, který je v teorii kontroverzní, ale v praxi má významné dopady (Fraisie, 2001: 5). Požadavek rovnosti vedl k četným legislativním reformám, dvěma revizím ústavy a několika rozhodnutím francouzské Ústavní rady (ÚR) v průběhu více než patnácti let (1999-2015). Aktivisté za rovnost mezi muži a ženami se snažili přímo zpochybnit faktické vyloučení žen z občanství. Odsuzovali francouzský, republikánský, genderový režim jako falešně univerzální a navrhovali zpochybnit dichotomii veřejné/soukromé, na níž byl historicky postaven (Lépinard, 2016: 233-234).

Od konce druhé světové války byl totiž francouzský režim občanství charakterizován jako republikánský (Siim, 2000: 44) a genderově zaujatý (Mazur, 1995: 6). Silně univerzalistické republikánské pojetí občanství ztěžovalo ženám účast v politické sféře kvůli jejich vnímané odlišnosti, zatímco jejich socioekonomická práva byla často ospravedlňována právě ve jménu této odlišnosti, čímž získávaly práva a výhody většinou jako matky (Jenson, 1986: 16). Francouzský genderový režim, který je zároveň

republikánský a familialistický, podporuje zaměstnanost žen a jejich primární roli matek, proto přistupuje k ženám různě v závislosti na regulované sféře činnosti, čímž vytváří nekonečné dilema, zda se francouzské ženy mají prezentovat jako podobné nebo odlišné od mužů, což je fakticky vylučuje z aktivního občanství, z politické participace a reprezentace (Jenson & Sineau 1994: 250).

Výzva, kterou aktivisté za paritu předložili francouzskému genderovému systému, znamenala redefinici vztahu mezi rovností a odlišností a otevření nových cest k zapojení žen do politické sféry. V roce 1999 francouzské shromáždění a senát, které se při této příležitosti sešly na kongresu, přijaly ústavní revizi čl. 3 francouzské ústavy, která stanovila, že zákon podporuje rovný přístup mužů a žen k voleným mandátům a voleným funkcím. Tato reforma byla velkým úspěchem, což dokládá drtivá většina (převážně mužského) shromáždění, která pro její přijetí hlasovala: 741 poslanců a senátorů se vyslovilo pro revizi, zatímco pouze 42 bylo proti (Murray 2010: 35).

Když se na počátku 90. let 20. století znovu objevil požadavek na zlepšení politického zastoupení žen, použil nové heslo: parity, které se hezky rýmuje s liberté a égalité (Lépinard, 2016: 231). V roce 1992 podepsaly Athénskou deklaraci pod záštitou Rady Evropy dvě významné francouzské političky, Simone Veilová a Edith Cressonová. Aktivisté za rovnost zaujali vyšší normativní pozici, definovali pohlaví jako specifickou odlišnost, která se liší svou sociální odlišností, stejně tako, jako je etnická příslušnost nebo jazyk. Například Eliane Viennotová, feministická historička a významná zastánkyně parity, prohlásila, že ženy nejsou sociální kategorií nebo společenstvím jsou jedním ze dvou pohlaví, která tvoří lidstvo, proto kvóty nejsou správným konceptem, protože asimilují ženy do menšiny (Viennot 1994: 76-77). Argument o tom, že pohlaví je obecnější než jakýkoli jiný sociální rozdíl, znamená, že může být právně uznán, aniž by byly ohroženy ústavní republikánské principy. Otevřely se tak dveře k zarámování parity jako "principu" a byla zavedena hranice nejméně 40 % namísto nižších kvót (Lépinard, 2013: 296). Paritní aktivisté rámovali paritu jako demokratický normativní princip, který zajistí nejen spravedlivé politické zastoupení žen, ale také lepší a modernější demokracii, protože v ní budou přítomny obě složky lidstva, muži i ženy (Rosenblum 2006: 1158).

Hleslo „parita“ sice nevedlo k přijetí nové ústavní definice rovnosti žen a mužů, ale produktivním způsobem narušilo právní definici rovnosti žen a mužů. Ve srovnání s jinými evropskými nebo latinskoamerickými zeměmi, které se ve stejném období rozhodly pro postupné kvóty začínající na 30 %, otevřel požadavek parity dveře odvážnějšímu požadavku 50/50.

V následujících desetiletích bylo přijato mnoho nových zákonů, které rozšířily mechanismy kvót na různé oblasti společenského života. Dynamika přijímání nových systémů genderových kvót se však změnila. Jakmile totiž byla ústava změněna tak, aby podporovala paritu ve volených shromážděních, mobilizace za paritu (kdysi heterogenní, ale mocná aliance reformních feministek, političek a feministek druhé vlny) se rozpadla. Tento rozpad však neznamenal, že mobilizace za paritu skončila. Ve skutečnosti se boj přesunul z převážně vnějšího prostředí institucí, na boj odehrávající se převážně uvnitř institucí, a tudíž se stal méně viditelným (Bereni, 2015: 135). Tento přesun také znamenal, že zatímco v první fázi mobilizace měly aktivistky silné vazby na evropské instituce a při budování svých argumentů se opíraly o evropské a mezinárodní zdroje a narativy, v této druhé fázi se vývoj nové legislativy soustředil na francouzský politický systém, který je nyní průkopníkem v oblasti genderových kvót.

V roce 2000 došlo ke dvěma hlavním úspěchům v oblasti parity: k přijetí nových právních mechanismů, které měly zlepšit uplatňování parity v politické sféře, a k přijetí genderových kvót mimo politiku. V roce 2011 byly zavedeny kvóty pro správní rady podniků, v roce 2012 kvóty ve vyšší veřejné službě, v roce 2013 kvóty v rozhodovacích orgánech univerzit a v roce 2014 kvóty v různých soukromých a veřejnoprávních rozhodovacích orgánech (Bereni, 2015: 137-138). Ani jeden z těchto vývojų však nezůstal bez odezvy a odhalil nevyřešené tenze ohledně vztahu mezi rovností a paritou.

V roce 2007 Copé Zimmermannová v boji proti některým členům své vlastní politické straně pomohla prosadit zákon na podporu rovného přístupu žen a mužů k volebnímu mandátu a voleným funkcím. Zákon rozšířil paritu i na výkonné funkce v regionálních a obecních zastupitelstvech (ve městech nad 3 500 obyvatel)¹⁹. Zákon z roku 2007 zavedl paritu při rozdělování výkonných funkcí a zvýšil finanční postih pro politické strany, které by paritu neuplatňovaly při volbách do zákonodárných sborů. V roce 2012, kdy se k moci vrátila levice, proběhlo nové kolo legislativních reforem, které měly zlepšit uplatňování politické parity, včetně zavedení smíšené kandidátní listiny (jeden muž a jedna žena na volebním lístku) a systému poměrných kandidátních listin pro volbu senátorů v obvodech se třemi a více senátory²⁰. V roce 2014 byl přijat obecný zákon o skutečné rovnosti žen a mužů, prosazovaný ministryní pro práva žen Najat Vallaud-Belkacemovou, který zavedl nová ustanovení zvyšující finanční sankce pro politické strany, které by nedodržovaly paritu na kandidátních listinách pro volby do zákonodárných sborů. Tento

---

¹⁹ Loi n°2007-128, January 31, 2007.

²⁰ Loi n°2013-702, August 2, 2013.

zákon byl poprvé implementován v roce 2017, kdy nově vzniklá centristická strana La République en Marche (LRM) skutečně respektovala paritu svých kandidátů. Vzhledem k tomu, že LRM měla na kandidátkách 50 % žen a získala absolutní většinu mandátů, vzrostl podíl zvolených poslankyň na 38,8 % (Lépinard, 2013: 289).

3.1.1 Současná podoba genderových kvót ve Francii

Zavedení genderových kvót do různých oblastí společenského života se setkala s různými reakcemi. Někteří kritici tvrdí, že kvóty ohrožují zásady meritokracie a mohou vést k formálnímu naplnění kvót bez skutečné změny ve vnímání a zacházení s ženami ve vedoucích pozicích. Na druhé straně zastánci kvót argumentují, že bez těchto opatření by bylo dosažení skutečné rovnosti prakticky nemožné, vzhledem k hluboce zakořeněným společenským a institucionálním bariérám, kterým ženy čelí (Rosen, 2017: 99).

Genderové kvóty stále hrají klíčovou roli ve zvyšování politického zastoupení žen. Francouzská legislativa stále posiluje mechanismy, které podporují rovnost žen a mužů ve všech oblastech veřejného a soukromého života. Například kvóty pro správní rady podniků stanovují, že minimálně 40 % členů musí být ženy²¹. Tento mechanismus byl postupně rozšířen na další oblasti, včetně veřejné správy a akademické sféry. Podle nejnovějších statistik tvoří ženy ve Francii přibližně 40 % všech členů parlamentu, což je významný nárůst oproti předchozím dekadám. Zákony, které zavedly paritní klauzule, přispěly k vyšší přítomnosti žen nejen v politických institucích, ale také v rozhodovacích pozicích ve veřejném a soukromém sektoru.

Ačkoli jsou kvóty často vnímány jako kontroverzní, jejich přínos pro rovnost žen a mužů je nesporný. Výzvou zůstává jejich efektivní implementace a překonávání přetrvávajících genderových stereotypů, které brání ženám v dosažení vyšších pozic (Lépinard, 2013: 292). Budoucí úsilí se bude muset zaměřit na další rozšiřování těchto opatření a zajištění, aby rovnost pohlaví byla nejen legislativním, ale i praktickým standardem ve všech oblastech společenského života. Dvě desetiletí po přijetí principu parity do francouzské ústavy zůstává tento princip důležitým bojištěm mezi feministickými politickými a úředními aktéry, kteří usilují o to, aby se parita stala silnou normou pro veřejné politiky. Zavedení parity do právního řádu výrazně přispělo k redefinici občanství žen ve Francii a změnilo politický terén budoucích veřejných debat o rovnosti žen a mužů. Přestože genderovou rovnost nelze redukovat pouze na genderové kvóty, tyto kvóty

---

²¹ Marie Jo Zimmermann, Assemblée Nationale, débats, January 20, 2010, 239

přispěly k překonávání mechanismů vyloučení a diskriminace žen v mnoha oblastech společenského života. Využití genderových kvót zaručilo ženám přítomnost na mnoha nových místech moci: v politických shromážděních, ve vysoké státní správě, ve veřejné službě, ve správních radách podniků, ve vysokoškolských porotách a ve volených komisích. Tento seznam naznačuje, že parita skutečně úspěšně zahájila "reformní matrix" či "kulturní revoluci" s konkrétními výsledky, zejména v době, kdy byla u moci levice; a naznačuje, že Francie skutečně patří do skupiny zemí, v nichž lze genderové kvóty považovat za transformační prostředky rovnosti (Rosen, 2017: 99-101). Přestože genderovou rovnost nelze redukovat na genderové kvóty, přispívají tyto kvóty k překonávání mechanismů vyloučení, diskriminace a zneviditelnění žen v mnoha oblastech společenského života. V tomto ohledu parita významně přispěla k novému vymezení hranic občanství žen ve Francii a změnila politický terén budoucích veřejných debat o tom, co je a co by měla být rovnost žen a mužů, a vnesla do diskuse prvky skutečné rovnosti (Lépinard, 2013: 293-294).

3.2 Genderové kvóty v Belgii

Belgie je západoevropská země o rozloze 30 528 km². Počet obyvatel činí 11,5 milionů. Hlavním městem je Brusel, který je sídlem Evropské unie a NATO. Belgická společnost je multikulturní a vícejazyčná, přičemž hlavními jazyky jsou francouzština, nizozemština a němčina. Katolictví je nejrozšířenějším náboženstvím, o čem vypovídá i míra konzervatismu Belgie (Eurostat, 2024).

Belgické zavádění genderových kvót, podobně jako ve Francii, představuje klíčový krok k dosažení rovného zastoupení mužů a žen v politickém a veřejném životě. Přestože je Belgie často považována za zemi, která v otázkách genderové rovnosti zaostává, její legislativa týkající se genderových kvót je velmi pokročilá a komplexní (Lépinard, 2016: 244; Woodward, 1998: 17)

Od počátku 90. let 20. století vznikla v Belgii impozantní řada právních předpisů týkajících se genderových kvót, které lze charakterizovat v pěti bodech. Zaprvé se vztahují na všechny tři složky státní moci (zákonodárná, výkonná a soudní), i když ne rovnoměrně. Za druhé, přesahují rámec těchto tří složek státní moci a vztahují se i na další sektory společnosti. Zatřetí, belgické právní předpisy o genderových kvótách jsou kombinací obecných a zvláštních pravidel, přičemž první se zaměřují na celý sektor a druhé na konkrétní instituci. Za čtvrté, tyto právní předpisy vydává jak federální vláda (prostřednictvím zákonů nebo ústavních předpisů), tak regionální vláda (prostřednictvím

vyhlášek). A nakonec, tato legislativa týkající se genderových kvót se pravidelně mění, přičemž novější a dalekosáhlejší právní předpisy nahrazují starší opatření (Meier, 2014: 106-108). Podívejme se nyní podrobněji na belgické prostředí genderových kvót.

První obecný zákon o genderových kvótách v byl přijat v roce 1990 a požadoval, aby na každé volné místo v jakýchkoliv veřejných dozorčích radách, byli ve všech nominačních orgánech zastoupeni muž a žena²², za jeho nedodržování však nebyly uplatněny žádné sankce, a tak zákon neměl žádný dopad. V roce 1997 byl přijat nový zákon podporující vyvážené zastoupení mužů a žen ve veřejných dozorčích radách, který stanovil, že maximálně 67 % členů stejného pohlaví, a zavedl sankce za nedodržování²³. Dokud by kvóta nebyla splněna místa by zůstala neobsazena, dokud by nebyla obsazena kandidáty požadovaného pohlaví.

Genderové kvóty, kterými se Belgie proslavila, byly uzákoněny v roce 1994 a stanovily, že na kandidátních listinách nesmí být více než 67 % kandidátů stejného pohlaví. V případě nedodržení by úřady kandidátní listinu nepřijaly, což znamená vyloučení z voleb²⁴. Vztahoval se na volby do politických funkcí na všech úrovních, od evropských voleb až po komunální. Tento zákon byl od počátku kritizován za to, že nezajišťoval rovné pozice pro ženy na kandidátkách, což vedlo k přijetí přísnějšího zákona v roce 2002. Zákon nařizoval stranám ukládal povinnost navrhnout stejný počet mužů a žen na kandidátní listiny a zahrnoval i umístění žen na přední pozice²⁵. Ústavní reforma z roku 2002 zahrnula klauzuli zaručující rovnost žen a mužů a článek 11b, který stanoví, že žádná výkonná moc se nesmí skládat pouze z příslušníků jednoho pohlaví. Tato ústavní genderová kvóta se vztahuje na všechny politické úrovně v Belgii (Meier, 2012: 262-263).

V návaznosti na šestou státní reformu z roku 2011, která dále federalizovala belgický stát, došlo k reformě Senátu. Od této chvíle se měl skládat ze senátorů jmenovaných regiony a obcemi. vzhledem k tomuto nepřímému složení Senátu již neplatily zákony o volebních kvótách podle pohlaví. Nový článek 67 belgické ústavy definuje přesné složení Senátu. V § 3 stanoví, že Senát nesmí být složen z více než dvou třetin senátorů stejného pohlaví (Popelier 2011: 145-147).

---

²² Belgisch Staatblad, 9 October 1990

²³ Belgisch Staatblad, 31 July 1997

²⁴ Belgisch Staatsblad, 1 July 1994. The Act applied to the 1994 elections and to all elections taking place from 1996 onwards

²⁵ Belgisch Staatsblad, 28 August 2002

3.2.1 Současná podoba genderových kvót v Belgii

Belgická legislativa týkající se genderových kvót je také pravidelně aktualizována a nahrazována dalekosáhlejšími opatřeními. Tento proces lze charakterizovat třemi hlavními tendencemi. Za prvé, genderové kvóty se vyvíjely směrem k vyšším procentům, i když nejčastěji uplatňované genderové kvóty stanovují minimálně 33 % a maximálně 67 % jednoho pohlaví. Za druhé, dochází k posunu od genderových kvót vztahujících se na kandidáty k tomu, co se v literatuře obvykle nazývá vyhrazenými místy: pevný podíl míst vyhrazených pro příslušníky jednoho z pohlaví v samotném rozhodovacím orgánu. Zatřetí, roste tendence, aby ustanovení o genderových kvótách šla ruku v ruce se sankcemi, které mnohdy chrání před obcházením ustanovení (Meier, 2014: 115-117).

Genderové kvóty v Belgii nejenže potvrdily belgické pojetí občanství, ale přidaly další vrstvu ke stávajícímu rozdělenému občanství a k zastoupení a přítomnosti občanů. Pokud jde o koncept rovnosti, s jistou opatrností lze říci, že genderové kvóty jej zpochybnilly, a to bez ohledu na číselná specifika ustanovení. Podobně jako v jiných evropských zemích bylo belgické pojetí rovnosti žen a mužů zpočátku velmi formalistické a stanovilo pouze princip rovnosti. Od 80. let 20. století se koncepce posunula k zajištění rovných příležitostí. Většina původně přijatých genderových kvót v Belgii spadá do této kategorie.

V Belgii lze identifikovat tři typy důležitých aktérů při přijímání genderových kvót: organizace občanské společnosti (zejména ženské), politické elity a mezinárodní/nadnárodní aktéry. V belgickém případě byly genderové kvóty zavedeny převážně shora dolů politickou elitou, což vyžaduje dvě výhrady. Zaprvé, genderové kvóty byly původně zařazeny na pořad dne segmenty ženského hnutí blízkými politickému establishmentu. Za druhé, genderové kvóty by nikdy nebyly přijaty bez vytrvalého lobování tohoto segmentu ženského hnutí (Krook, 2007: 367-380).

Tlak ženského hnutí, včetně příslušnic hnutí s úzkými vazbami na politické strany, byl tedy nezbytný k tomu, aby se tato otázka dostala na politickou agendu. V čele této problematiky stála (a stále stojí) ženská odnož vlámských křesťanských demokratů. Tato organizace se vždy zasazovala o prosazování genderových kvót, nejprve na kandidátkách a ve veřejných poradních orgánech, později i v dalších odvětvích, jako je soudnictví a akademická sféra (Kittilson, 2006: 77-79).

Přestože se proti genderovým kvótám stavěla opozice, v belgickém kontextu proti nim od 90. let 20. století jednoduše neexistovaly žádné pádné argumenty. Argument, že

pohlaví není důvodem pro kvóty, přestal být politicky platný v době, kdy rovnost žen a mužů byla mezinárodně uznávaným tématem a nedostatečné zastoupení žen ve veřejném životě bylo všeobecně známou skutečností. Uznání faktické nerovnosti mezi muži a ženami uvolnilo cestu genderovým kvótám v kontextu, kdy jsou kvóty a vyhrazená místa často, i když v některých případech teprve nedávno, uplatňovaným nástrojem.

Stanovené kvóty jsou ve všech případech podobné, s výjimkou většiny genderových kvót pro volené politické funkce, které jsou stanoveny na 50 %, a kvót pro výkonnou moc, které ukládají minimálně jednoho člena nedostatečně zastoupeného pohlaví. Všechny ostatní genderové kvóty mají tendenci ukládat minimálně 33 % členů nedostatečně zastoupeného pohlaví nebo maximálně 67 % členů nadměrně zastoupeného pohlaví. Formulace v ustanoveních o genderových kvótách odráží tento poměr a hovoří o vyvážené prezenci mužů a žen (Meier, 2014: 110).

Formulace ustanovení o genderových kvótách tedy reaguje na skutečnost, že většina genderových kvót v Belgii neznamena skutečnou rovnost, ale spíše uznání potřeby zajistit ženám přístup k funkcím ve veřejném životě. Nepožadují rovné zastoupení obou pohlaví, ale pouze minimální zastoupení nedostatečně zastoupeného pohlaví. Ačkoli je tedy princip začlenění žen v belgickém pojetí občanství a zastupitelské demokracie, na rozdíl od některých jiných zemí, poměrně snadno rozpoznatelný, neznamena to automaticky rovný přístup mužů a žen k řídicím pozicím.

I přes to, že článek 10 belgické ústavy obsahuje tzv. paritní klauzuli, která stanovuje, že rovnost žen a mužů je zaručena, se toto ustanovení ústavy automaticky nepromítá do předpisů nařizujících rovnost žen a mužů. Což neznamena, že ustanovení o genderových kvótách, do jisté míry neprohlubují úroveň rovnosti žen a mužů. I přesto, že belgické genderové kvóty nejsou tak dalekosáhlé jako v některých jiných zemích, které stanovují 50 %, mohou být účinnější, určují vyhrazená místa (ve většině případů), a nikoli pouze počet kandidátů (Erzeel & Caluwaerts, 2013: 333-338).

Od doby, kdy byla uplatněna 50 % genderová kvóta, tvoří ženy 35 % (2003), 37 % (2007) a 39 % (2010, 2014) poslanců Sněmovny reprezentantů. Poslední generace genderových kvót posouvá koncept rovnosti žen a mužů do rovnosti materiální neboli rovnosti výsledků. Ačkoli neukládají stejný počet vyhrazených míst pro muže a ženy, stále se zaměřují na složení institucí a rozhodovacích orgánů. Výmluvná je také skutečnost, že většina novějších ustanovení o genderových kvótách ukládá vysoké sankce v případě jejich nedodržení.

Toto zařazení odráží posun od permisivní legislativy k legislativě, která má iniciovat změnu. Belgie pomalu, ale jistě přechází od rovných práv a příležitostí k rovnému vládnutí, a to bez výrazného zpochybnění tohoto obratu. Ačkoli nelze popřít ani mezistátní či nadnárodní vlivy, hlavní roli při přijímání belgických genderových kvót hrály vnitrostátní faktory. Důležitá je mezi nimi belgická tradice uvažování v kategoriích sociálních skupin a jejich přítomnost v důležitých rozhodovacích orgánech, která tak poskytuje živnou půdu pro všechny typy genderových kvót, jež jsou odrazem takových opatření (Meier, 2014: 114-118).

Belgické genderové kvóty v různých odvětvích jsou si velmi podobné a lze je považovat za vzájemně na sebe navazující. Přijetí genderových kvót pro různé typy orgánů nebylo jen o duplikování stávajících genderových kvót v jiných odvětvích. Nové genderové kvóty navazovaly na ty předchozí a pokaždé zvyšovaly standard. Jakmile je jednou zavedena norma týkající se rovnosti žen a mužů, je obtížné stanovit zcela jinou, a to i v jiném odvětví. V tomto ohledu belgické genderové kvóty sice podporují dominantní koncept občanství, ale mají tendenci posouvat koncept genderové rovnosti směrem k většímu důrazu na rovnost výkonu (Meier, 2012: 377).

3.3 Genderové kvóty v Polsku

Polsko je východoevropská země s rozlohou 312 696 km² a má 38 milionů obyvatel. Polsko je silně katolická země, kde se většina země hlásí k římskokatolické církvi. Polsko je členem Evropské unie, NATO a hraje klíčovou roli v regionální politice střední a východní Evropy (Eurostat, 2024).

Přijetí genderových kvót v Polsku představuje významný milník v boji za rovnost žen a mužů. Stejně jako v jiných zemích střední a východní Evropy, ani Polsko nemělo jednoduchou cestu k dosažení genderové rovnosti. Polská historie je silně ovlivněna tradičními rolmi žen jako matek a strážkyň rodinných hodnot, což komplikovalo jejich vstup do veřejné a politické sféry (Janion, 2009: 20-21). V roce 2010 však Polsko učinilo klíčový krok přijetím volebního zákona o genderových kvótách, což bylo výsledkem dlouholeté snahy ženského hnutí a rostoucího hněvu z marginalizace ženských práv.

Koncept genderových kvót v Polsku byl poprvé navržen v roce 1996, jako iniciativa parlamentní skupiny žen. Polské ženy projevily nebyvalou solidaritu při sběru podpisů pro tuto občanskou iniciativu, což odstartovalo nové hnutí prosazující rovnost žen a mužů na místní a regionální úrovni. Ženy se v tomto procesu definovaly jako politické subjekty a dožadovaly se svého práva být přítomny v politice. Přijetí zákona o

genderových kvótách (2010) bylo významným úspěchem nového ženského hnutí, které vycházelo z frustrace a marginalizace ženských otázek po roce 1989 (Grabowska 2014: 25-26). V dlouhodobém horizontu se ženské hnutí ukázalo jako jediná společenská síla schopná vzdorovat represivním zákonům vlády strany Právo a spravedlnost, která nejenže zpochybňovala stávající konstituční řád, přičemž svým oficiálním jednáním hrubě nerespektovala ústavu a její ustálené výklady, ale také se ohrazovala proti dodržování zákonů přijatých v Evropské unii a nerespektovala doporučení Evropské komise vydaná v rámci právního státu. Ukazuje se tedy, že genderové kvóty v systému, který postrádá silné rovnostářské politické a občanské tradice, budou pravděpodobně zneužity politickými silami, které se obávají, že rovnost pohlaví změní stávající mocenské vztahy a sociální role. tyto síly nejen otevřeně vystupují proti tzv. genderové ideologii, ale také zpochybňují samotný koncept liberálního konstitucionalismu (Szulc, 2016).

Zákon o kvótách se však ukázal být jen částečným vítězstvím. Přijetí legislativních genderových kvót bylo vnímáno jako symbolické přijetí genderové rovnosti, i když mělo omezený dopad na volební výsledky. Polský genderový režim totiž zůstával hluboce zakořeněn v tradičním rozdělení na veřejný a soukromý sektor. Ačkoli se po zavedení zákona o kvótách zvýšil počet žen na volebních kandidátkách a postupně se měnilo jejich zastoupení v zákonodárných orgánech, na výsledek politického dění to nemělo vliv, zejména poté, co parlament ovládly politické strany odmítající rovnost žen a mužů a práva menšin (Skotnicki, 2010: 129).

V dubnu 2010 hlavní prezidentský kandidát Bronisław Komorowski slíbil, že výměnou za podporu voliček podpoří genderové kvóty. Tento slib byl po jeho zvolení řádně dodržen a v roce 2011, byl zákon o genderových kvótách zaveden. Zákon nařizuje, na volebních kandidátních listinách ve všech typech voleb založených na poměrném hlasování bylo alespoň 35 % osob obou pohlaví (Śledzińska & Bodnar, 2013: 1-4). Návrh zákona však původně navrhoval volební genderovou rovnost, ale během prezidentské kampaně vyměněn za 35 % genderovou kvótu (Urbaniak, 2011: 67). Tento zákon byl důsledkem mobilizace nového ženského hnutí, které vzniklo po uspořádání prvního sjezdu žen v červnu 2009, kde se sešlo několik stovek účastnic, které debatovaly o feminizaci chudoby, nezaměstnanosti, reprodukčním zdravím a domácím násilím a o exekuci alimentálních poplatků. Výsledkem sjezdu bylo sestavení požadavků, mezi nimiž byla i genderová rovnost v rozhodovacích orgánech (Kuřakowska & Luksza, 2015: 53). Přijetí volebního zákona o genderových kvótách v Polsku je tedy třeba považovat za důsledek mobilizace žen kolem nového společenského hnutí (Chełstowska et al., 2015: 88).

V Polsku mohl být zákon o genderových kvótách přijat bez změny ústavy, protože ústava zaručuje nejen zásadu rovného zacházení a zákazu diskriminace, ale také rovná práva mužů a žen ve všech oblastech života (Článek 33)²⁶. Přesto zavedení volebních kvót pro obě pohlaví vyvolalo vážné ústavní pochybnosti. Příznačné je, že experti a expertky, které pověřil úřad pro výzkum Sejmu (BAS)²⁷, byli k návrhu zákona velmi kritičtí. Tvrdili, že kvóty porušují zásadu svobodných a rovných voleb, zásadu rovného zacházení a zákaz diskriminace, politický pluralismus a vnitřní autonomii politických stran (Skotnicki, 2010: 129). Podle tohoto názoru volební genderové kvóty omezují svobodu hlasování, protože voliči musí kromě svých politických a osobních preferencí zohledňovat i pohlaví (Szymt 2010: 137). Přesto, protože nebylo třeba do ústavy zavádět koncept materiální rovnosti mužů a žen v politickém životě, mohl být zákon o kvótách nakonec přijat.

3.3.1 Současná podoba genderových kvót v Polsku

Do roku 2014 platilo pravidlo 35 % genderové kvóty. Celkově počet žen na kandidátkách výrazně vzrostl, v roce 2014 dosáhl přibližně 44 % a v roce 2015 42 %, nárůst počtu zastupitelek byl však spíše mírný. V roce 2007 kandidovalo v parlamentních volbách (do dolní komory parlamentu) 1428 žen (23 % všech kandidátů) a uspělo 94 žen (21 % všech poslanců). V roce 2011 kandidovalo 3 064 žen a mandát získalo pouze 110 žen (24 %). ve volbách v roce 2011 tedy počet kandidátek vzrostl o 100 %, ale počet poslankyň pouze o 3 % (Flis 2014). Naopak ve výsledku voleb v roce 2015 ženy poprvé obsadily 27 % křesel v dolní sněmovně. Za zmínku stojí i to, že v parlamentních volbách v roce 2015 tři hlavní politické strany nominovaly ženy jako kandidátky na post předsedy vlády (Freedom House, 2019).

Nevýrazný nárůst zastoupení žen v zákonodárných orgánech často souvisí spíše se složením kandidátní listiny než se skutečným počtem žen na těchto listinách. Je to tedy nedostatek mandátu k zastoupení, který způsobuje, že volební genderové kvóty jsou neúčinné (Niżyńska, 2011). Podle předního polského odborníka na volební systémy Jaroslawa Flise fungují genderové kvóty pouze na úrovni výběru kandidátů, nikoliv na úrovni volby poslanců. Podle jeho názoru mužští politici „souhlasili“ se zavedením zákona o kvótách, protože předpokládali, že pravidlo 35 % neohrozí jejich vedoucí postavení. Flis poznamenává, že politické preference v Polsku jsou teritoriálně a ideologicky provázané,

---

²⁶ Parlamentní skupina žen byla založena v roce 1991 jako mezistranická aliance poslankyň. V letech 1993-1997 se skupina účastnila procesu tvorby ústavy a navrhovala ustanovení týkající se rovných práv mužů a žen, která byla nakonec přijata do konečného znění ústavy z roku 1997 (článek 33)

²⁷ Publications of Bureau of Research (BAS)

zatímco pohlaví je pouze jedním (a často tím nejméně významným) faktorem pro voliče podporující velké politické strany. Proto genderové kvóty nijak významně neovlivňují výsledek hlasování ve volbách v rámci volebního systému s otevřenou kandidátní listinou v kombinaci s praxí sestavování kandidátních listin s dvojnásobným počtem kandidátů, než je skutečný počet mandátů k rozdělení. Výsledek hlasování závisí také na velikosti volebních obvodů a počtu politických stran, které se voleb účastní. V tomto kontextu se úspěšné kandidátky musí nejen spojit se silnými politickými stranami, ale také musí mít již veřejně známé jméno (Flis, 2014). Jiní analytici volebních genderových kvót v Polsku tvrdí, že viditelná pozice na seznamu nezaručuje volební úspěch (Nyzyńska, 2011). Místo toho seznam zahrnuje veřejně známá jména. Tvrdí tedy, že zavedení *zipového systému* neboli genderové vyváženosti v Polsku by mělo být kombinováno s volitelnými pozicemi odpovídajícími počtu mandátů, které daná politická strana získala v předchozích volbách, a měkkými právními mechanismy podporujícími politické příležitosti žen před volebním kláním (Chmaj, 2014: 77.79). Prozatím zůstává proces sestavování volebních seznamů politickými stranami netransparentní a nedotčený změnami volebního zákona.

Podle průzkumu veřejného mínění provedeného v lednu a únoru 2013 se značná část společnosti vyslovila pro zvýšení počtu žen v rozhodovacích pozicích ve státní správě (47 %), nadacích a společenských organizacích (47 %), politických stranách (46 %), veřejné správě (42 %) a firmách a podnicích (45 %). Respondenti zdůraznili, že nedostatečné zastoupení žen ve veřejném životě souvisí s větším zapojením žen do domácích povinností (59 %) a s dominancí mužů ve veřejné sféře (43 %). Každý třetí respondent považoval za spravedlivé, aby zákon vymezil procento míst vyhrazených pro ženy na volebních listinách, ale většina respondentů (59 procent) byla proti takovému pravidlu. Respondenti, kteří byli pro volební genderové kvóty, se však vyslovili pro 40 % kvótu pro ženy²⁸.

Dnes je v dolní komoře Sejmu 27 % žen. Přesto ve volbách založených na většinovém hlasování počet zvolených žen neroste. V roce 2015 měly ženy v Senátu pouze 13 % křesel. Ženská solidarita přesto nezanikla, a naopak ukázala svou sílu například při nedávném organizování masových protestů proti vládní podpoře zákazu potratů. Mobilizace kolem zákona o kvótách, tak byla první výzvou pro genderový systém v Polsku a pokusem o delegitimaci normativního rámce a stávajících mocenských struktur.

---

²⁸ Opinion Poll “Kobiety w życiu publicznym,” CBOS (BS/34/2013), Warszawa 2013.

Současná transformace genderového systému v Polsku dokazuje, že emancipace žen se zdá být možná pouze mimo mocenské struktury, které považují ženy za neviditelné subjekty nebo je konstruují jako podřadné vůči mužům (Sirocka, 2016: 80-85). Přijetí genderových kvót v Polsku představovalo významný krok k genderové rovnosti, ale jeho dopady jsou stále omezené. Vzhledem k současné politické situaci a dominanci mužů v mnoha oblastech veřejného života bude další pokrok záviset na pokračující mobilizaci ženského hnutí a změnách v politickém a institucionálním prostředí. Emancipace žen v Polsku vyžaduje nejen legislativní změny, ale i kulturní transformaci a překonání dlouhodobě zakořeněných genderových stereotypů. Teprve pak se zdá, že je symbolická, kulturní transformace genderového systému a politická emancipace žen reálnou možností (Śledzińska-Simun & Bodnar, 2015: 192).

3.4 Genderové kvóty v České republice

Česká republika má rozlohu 78 866 km² s populací 10,5 milionů obyvatel. S většinou populace bez náboženského vyznání je Česká republika jednou z nejméně sekularizovaných zemí v Evropě. Je členem Evropské unie a NATO, její politický systém je parlamentní demokracie (Eurostat, 2024).

Genderové kvóty v České republice představují kontroverzní a často diskutovaný nástroj pro zajištění rovnosti mužů a žen v politickém a veřejném životě. Přestože Česká republika nemá tak dlouhou tradici genderových kvót jako některé západoevropské země, snahy o jejich implementaci byly silně ovlivněny jak domácími, tak mezinárodními iniciativami (Rakušanová, 2005: 25-26).

Historický vývoj genderových kvót v České republice před rokem 2000 je úzce spjat s politickým a společenským kontextem země. V období komunistického režimu (1948-1989) byly ženy formálně považovány za rovné mužům, avšak jejich zastoupení v politických a rozhodovacích pozicích bylo minimální. Komunistický režim prosazoval tzv. "rovnost v práci", což znamenalo, že ženy byly často zapojeny do pracovního procesu, ale jejich role v politice a vyšších pozicích byla zanedbatelná (Malínská, 2005: 255-156).

Po sametové revoluci v roce 1989 a pádu komunistického režimu se Československo, a následně Česká republika, začala orientovat na demokratické hodnoty a tržní ekonomiku. Tento přechod však nepřinesl okamžitě zlepšení postavení žen v politice. V 90. letech 20. století bylo zastoupení žen v české politice velmi nízké a otázka genderové rovnosti nebyla prioritou na politické agendě (Hašková et al., 2006: 104). V roce 1993, po rozdělení Československa, vznikla Česká republika, která se začala

zaměřovat na integraci do Evropské unie a na přijímání demokratických hodnot (Rakušanová, 2006: 28).

První výraznější snahy o zlepšení postavení žen v politice se objevily v polovině 90. let, kdy byla založena parlamentní skupina žen, která začala prosazovat různé iniciativy na podporu genderové rovnosti (Appeltová & Šprincová, 2010: 63-65). Tato skupina se zaměřila na několik klíčových oblastí, včetně legislativních změn, osvěty a vzdělávání. V roce 1995 iniciovala kampaň "ženy do politiky", která měla za cíl zvýšit povědomí veřejnosti o nízkém zastoupení žen v politických funkcích a povzbudit ženy k politické angažovanosti. V roce 1998 byla také založena nezisková organizace Fórum 50 %, která se zaměřila na prosazování genderových kvót a zlepšení postavení žen v politice (Fórum 50 %, 2022). Fórum 50 % se stalo jednou z nejvýznamnějších organizací v této oblasti, přičemž jeho aktivity zahrnovaly nejen advokacii a lobbying za legislativní změny, ale také pořádání seminářů, workshopů a konferencí zaměřených na posílení ženských politických dovedností. Organizace se rovněž zapojila do mezinárodních projektů a spolupracovala s podobnými organizacemi v Evropě a ve světě, čímž získávala cenné zkušenosti a podporu pro své aktivity (Rakušanová, 2006: 27-33). Přesto bylo ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 1996 zvoleno pouze 10,5 % žen, což bylo výrazně pod průměrem EU (Rakušanová & Václavíková Helšusová, 2006: 53).

Dalším významným krokem bylo založení Národní rady pro rovnost žen a mužů v roce 2001, která působí jako poradní orgán vlády a koordinuje aktivity zaměřené na prosazování genderové rovnosti. Rada spolupracuje s různými ministerstvy, neziskovými organizacemi a akademickými institucemi, aby zajistila, že otázky rovnosti pohlaví budou řádně zohledněny v politických rozhodnutích (Hašková, et al., 2006: 43). V roce 2003 byl přijat Akční plán pro rovnost žen a mužů, který obsahoval konkrétní opatření zaměřená na zvýšení zastoupení žen v rozhodovacích pozicích a na odstranění překážek bránících ženám v přístupu k politickým funkcím. Tento plán zahrnoval například zavedení povinných genderových kvót na kandidátních listinách politických stran a vytvoření programů na podporu ženských kandidátek (Úřad vlády ČR, 2003). V roce 2004 byla založena Česká ženská lobby (ČŽL), která začala aktivně prosazovat větší zastoupení žen v politických funkcích (Hašková, et al., 2006: 100-104). Tyto snahy přinesly postupně určité úspěchy. V roce 2006 došlo k mírnému nárůstu počtu žen ve volených funkcích, když byly ženy zvoleny do 15 % křesel v Poslanecké sněmovně (Rakušanová & Václavíková Helšusová, 2006: 55). Přestože tento podíl stále nebyl uspokojivý, ukázal, že dlouhodobé úsilí a systematické kampaně mohou přinést pozitivní změny. Tento tlak vedl k prvnímu

návrhu zákona o genderových kvótách v roce 2009, který však nebyl schválen. Nicméně, diskuse o potřebě kvót pokračovala a získávala na intenzitě (Šprincová & Adamusová, 2014: 15-17).

V roce 2010 byla vytvořena pracovní skupina při Úřadu vlády, jejímž cílem bylo zlepšit genderovou rovnost v České republice. Tato skupina se zaměřila na analýzu současného stavu a přípravu legislativních opatření, která by podporovala větší zapojení žen do politiky (Smetáčková, 2011). V roce 2011 přijala vláda strategii rovnosti žen a mužů na léta 2014-2020, která zahrnovala i doporučení na zavedení genderových kvót ve veřejné správě a politice (Úřad vlády České republiky, 2014). Tato strategie byla prvním krokem k formalizaci snah o zlepšení rovnosti pohlaví v politickém a veřejném životě. V roce 2015 byla představena novela volebního zákona, která navrhovala zavedení povinných genderových kvót na kandidátních listinách politických stran. Návrh stanovil, že minimálně 40 % kandidátů na kandidátních listinách musí být ženy (Šprincová, 2015: 19-21). Přestože tento návrh nebyl schválen, diskuse o potřebě kvót pokračovala. Celkově lze říci, že snahy o zlepšení postavení žen v politice v České republice v 90. letech a na počátku 21. století položily základy pro další pokrok v této oblasti. Přestože bylo dosaženo určitých úspěchů, mnoho práce stále zbývá, aby byla zajištěna skutečná rovnost žen a mužů v politickém životě (Šprincová & Mottlová, 2016: 22).

3.4.1 Současná podoba genderových kvót v České republice

V České republice se otázka genderových kvót stále diskutuje a stav implementace těchto opatření je spíše pomalý a nejednotný. Kvóty, které by měly zajistit větší zastoupení žen ve vedoucích pozicích, jsou přijímány s různou mírou podpory a kritiky. Na národní úrovni Česká republika zatím nezavedla plošné genderové kvóty pro podniky nebo politické strany. Nicméně existují iniciativy a plány na podporu genderové rovnosti, zejména v oblasti výzkumu a vzdělávání (Šprincová & Adamusová, 2014: 15). Například Evropská komise stanovila minimální požadavky pro plány genderové rovnosti (GEP), které jsou povinné pro některé instituce, zejména ty, které se ucházejí o financování z programu Horizont Evropa. V roce 2023 mělo plán genderové rovnosti 70 organizací veřejného sektoru v Česku, ale pouze 33 % těchto organizací splnilo všechny povinné požadavky najednou (Vědavýzkum.cz, 2023).

V současné době se v České republice vedou intenzivní diskuse o zavedení povinných genderových kvót na kandidátních listinách politických stran. Návrh, který je aktuálně projednáván, stanovuje, že minimálně 40 % kandidátů na kandidátních listinách

musí být ženy (Úřad vlády ČR, 2023). Tento návrh je součástí širší strategie na podporu rovnosti pohlaví a má za cíl nejen zvýšit zastoupení žen v politice, ale také zlepšit jejich postavení ve veřejné správě a na vedoucích pozicích v podnicích.

Navzdory těmto snahám zůstávají genderové kvóty kontroverzním tématem. Kritici tvrdí, že kvóty ohrožují zásady meritokracie a mohou vést k formálnímu naplnění kvót bez skutečné změny ve vnímání a zacházení s ženami ve vedoucích pozicích (Vohlídalová, 2015: 10-15). Na druhé straně zastánci kvót argumentují, že bez těchto opatření by bylo dosažení skutečné rovnosti prakticky nemožné, vzhledem k hluboce zakořeněným společenským a institucionálním bariérám, kterým ženy čelí. Tito zastánci zdůrazňují, že kvóty mohou být účinným nástrojem pro překonání těchto překážek a pro podporu větší diverzity a inkluze (Maříková, 2011: 45-50). Většina zemí v současné době využívá nějaký typ legislativních nebo dobrovolných stranických kvót ke zvýšení zastoupení žen v politických stranách. Česká republika však navzdory nízkému zastoupení žen v parlamentu a třem neúspěšným legislativním návrhům nikdy žádný mechanismus kvót nepřijala a všechny relevantní politické strany se k využívání dobrovolných stranických kvót staví odmítavě (Dudová & Hašková, 2010: 45-47).

4 Porovnání vybraných zemí, z hlediska různých aspektů

Státy, včetně těch mimo Evropskou unii, zareagovaly na politiku rovných příležitostí zaváděním různých typů kvót v politice. Ústavní kvóty má legislativně zakotveno 14 států světa. Alespoň nějaký druh kvót je v současné době obsažen ve volebních zákonech celkem 51 zemí. V rámci Evropské unie má legislativní kvóty zavedeno 8 států. Jednotlivé země Evropské unie zahrnují kontrastní genderové systémy (Křížová, 2010: 45-50). Severské země se vyznačují silnou kulturou genderové rovnosti, zatímco jihoevropské země často vynikají tradičnějšími a domácími genderovými systémy. Východoevropské země zažily přechod k liberální demokracii, což vedlo k obousměrným důsledkům pro genderové režimy v jednotlivých zemích. Západoevropské země se mohou pyšnit smíšenými genderovými systémy, jako je tomu v Belgii, Francii a Portugalsku, kde je historicky silné zastoupení žen na trhu práce, ale slabší zastoupení v politice. Naopak konzervativní režimy, jako je Rakousko a Německo, mají jiný přístup ke genderovým otázkám (Dahlerup, 2006: 289-302).

Ačkoli můj výběr nevyčerpává extrémní rozmanitost případů v rámci Evropy, poskytuje jedinečně široké srovnání v rámci společného politického útvaru Evropské unie, která se zásadním způsobem podílela na utváření vývoje genderových kvót. Ve všech těchto zemích byly genderové kvóty navrhovány, diskutovány, zpochybňovány a v některých zemích i přijímány. Můj výběr zahrnuje hlavní evropské aktéry v oblasti genderových kvót, konkrétně Francii a Belgie, jakožto zástupce západní Evropy a Polsko a Českou republiku jakožto zástupce východní Evropy. Francie a Belgie jsou navíc země s dlouhou tradicí demokratického zřízení a zavádění politik genderové rovnosti, zatímco Polsko a Česká republika prošly transformací po pádu komunismu, což ovlivnilo jejich přístup k genderovým kvótám. Velikost a počet obyvatel také hrají roli, protože menší země mohou být flexibilnější v implementaci nových politik, zatímco větší země mohou čelit složitějším politickým a sociálním výzvám.

Tato kapitola se zaměřuje na kvantitativně kvalitativní komparativní analýzu implementace genderových kvót ve čtyřech zemích: Francii, Belgie, Polsku a České republice. Cílem je posoudit efektivitu různých typů kvót, procentuální zastoupení žen v politických a korporátních strukturách, úspěšnost a efektivitu implementace, společenské a kulturní překážky a roli politických a soudních institucí. Tato analýza je důležitá pro pochopení různých přístupů k genderové rovnosti a identifikaci nejúčinnějších metod pro zvýšení zastoupení žen v rozhodovacích pozicích.

4.1 Uzákonění genderových kvót ve vybraných zemích

Francie je průkopníkem v zavádění genderových kvót. Již od roku 2000 platí zákon o paritě, který vyžaduje, aby kandidátní listiny pro volby do národního shromáždění a senátu obsahovaly alespoň 50 % žen. Francie implementuje zákonodárné kvóty pro kandidáty, což znamená, že politické strany musí zajistit rovnoměrné zastoupení mužů a žen na kandidátních listinách (Lépinard, 2013: 234-237). Dále Francie zavedla v roce 2011 kvóty pro správní rady velkých společností, které vyžadují minimálně 40 % žen ve správních radách (Zimmermann, 2017). Tento mechanismus byl postupně rozšířen na další oblasti, včetně veřejné správy a akademické sféry. Kvóty vyhraných mandátů nejsou ve Francii implementovány, ale úspěch zákonodárných kvót pro kandidáty je významný (Lépinard, 2013: 237-240).

Belgie má podobně jako Francie dlouhou historii v oblasti genderových kvót. Belgie měla v mnoha ohledech lepší výchozí pozici pro implementaci genderových kvót díky své dlouhé tradici uvažování v kategoriích sociálních skupin a přítomnosti občanů v

důležitých rozhodovacích orgánech. I přes svůj konzervativnější přístup ve srovnání s Francií, Belgie jako menší stát mohla být flexibilnější v zavádění nových politických opatření. První obecný zákon o genderových kvótách byl přijat v roce 1990, ale bez sankcí za jeho nedodržování. V roce 1994 byl přijat zákon, který podporuje vyrovnané zastoupení mužů a žen na kandidátních listinách s kvótou 33 %. Tento zákon byl posílen v roce 2002, kdy bylo zavedeno pravidlo rovnoměrného zastoupení mužů a žen na kandidátních listinách, včetně prvních dvou míst na seznamu²⁹. Belgie implementuje jak zákonodárné kvóty pro kandidáty, tak i kvóty pro politické strany, které zahrnují sankce za jejich nedodržení. Například politické strany, které nedodrží kvóty, mohou být pokutovány nebo jejich kandidátní listiny mohou být zcela odmítnuty (Meier, 2014: 110-113).

Polsko, jako silně katolická země, zavedlo genderové kvóty v roce 2011 za vlády Občanské platformy (PO), což bylo výsledkem dlouholeté snahy ženského hnutí a rostoucího hněvu z marginalizace ženských práv. Zákon stanovil, že kandidátní listiny pro volby musí obsahovat alespoň 35 % osob obou pohlaví. Tento krok byl prvním úspěchem nového ženského hnutí a znamenal významný krok k zajištění genderové rovnosti v politice (Urbaniak, 2011: 69-70). Polsko se zaměřuje hlavně na zákonodárné kvóty pro kandidáty a nemá specifické kvóty vyhraných mandátů ani kvóty pro politické strany. Navzdory zvýšení počtu žen na kandidátních listinách se zastoupení žen v parlamentu zvýšilo jen mírně (Nyzyńska, 2011).

V České republice se aktuálně vedou intenzivní diskuse o zavedení povinných kvót na kandidátních listinách politických stran. Návrh z roku 2023 stanovuje, že minimálně 40 % kandidátů na kandidátních listinách musí být ženy (Úřad vlády ČR, 2023). Tento návrh je součástí širší strategie na podporu rovnosti pohlaví a má za cíl nejen zvýšit zastoupení žen v politice, ale také zlepšit jejich postavení ve veřejné správě a na vedoucích pozicích v podnicích. Česká republika v současnosti nemá uzákoněné kvóty vyhraných mandátů ani povinné zákonodárné kvóty pro kandidáty, ale některé politické strany přijaly interní pravidla podporující rovnoměrné zastoupení žen (Strana zelených) (Stanovy strany zelených, 2009).

Francie a Belgie jsou na čele implementace genderových kvót v Evropě, přičemž jejich zákonodárné kvóty pro kandidáty a kvóty pro politické strany se ukázaly jako efektivní nástroje pro zvýšení zastoupení žen v politice a veřejném životě. Polsko a Česká republika zatím nedosáhly takového stupně implementace, ačkoliv jejich snahy ukazují

---

²⁹ Belgisch Staatsblad, 28 August 2002

rostoucí zájem o tuto problematiku. Zatímco Polsko zavedlo zákonodárné kvóty pro kandidáty, Česká republika je stále ve fázi diskuse o zavedení povinných kvót. Každá z těchto zemí čelí svým vlastním výzvám a úspěchům při prosazování genderové rovnosti, což odráží širší diverzitu přístupů k této problematice v rámci Evropské unie.

4.2 Úspěšnost implementace genderových kvót v jednotlivých zemích

Implementace genderových kvót v jednotlivých zemích ukazuje na výrazné rozdíly v efektivitě a úspěšnosti těchto opatření. Francie a Belgie demonstrují, že přísné legislativní kvóty a sankce mohou vést k významnému zvýšení zastoupení žen v politických institucích. Naopak Polsko a Česká republika stále čelí výzvám při implementaci efektivních opatření na podporu genderové rovnosti.

Ve Francii byla zavedena opatření, která zahrnují pokuty za nedodržení kvót, což motivuje politické strany a společnosti k dodržování zákona. Díky těmto opatřením se zastoupení žen v politických a veřejných pozicích výrazně zvýšilo. Politická podpora je klíčovým faktorem, který přispěl k úspěchu francouzského modelu. Vysoká míra compliance³⁰ byla zajištěna díky přísným sankčním mechanismům, které zahrnují nejen finanční pokuty, ale i další opatření, jako je například omezení přístupu k veřejným zakázkám pro subjekty, které nesplňují kvóty. Tato opatření zajistila, že genderové kvóty nejsou pouze formálními pravidly, ale skutečně efektivními nástroji pro prosazování genderové rovnosti (Bereni, 2015; Murray, 2010; Lépinard, 2013).

Podobně i Belgie dosáhla významného pokroku díky přísným sankcím a jasné definovaným pravidlům. Belgické zákony zahrnují sankce, jako jsou pokuty a odmítnutí kandidátních listin, což vede k vysoké míře compliance mezi politickými stranami. Politické strany, které nerespektují kvóty, čelí značným finančním a reputačním důsledkům. Tento přístup vedl k tomu, že v belgickém parlamentu je nyní zastoupeno více žen než kdykoliv předtím. Silná politická podpora a závazek k prosazování genderové rovnosti jsou klíčovými faktory, které přispěly k úspěchu belgického modelu. V roce 2014 tvořily ženy přibližně 39 % členů **belgického** parlamentu, což je výrazný pokrok ve srovnání s obdobím před zavedením kvót (Meier, 2014; Popelier 2011).

Naopak v **Polsku** je úspěšnost kvót omezená kvůli nedostatečným sankcím a slabé politické vůli prosazovat dodržování kvót. Polsko sice zavedlo zákonodárné kvóty pro

---

³⁰ Míra dodržování doporučených přístupů

kandidáty, které vyžadují, aby politické strany měly na kandidátních listinách minimálně 35 % žen, avšak chybí efektivní sankční mechanismy, které by zajistily dodržování těchto pravidel. Výsledkem je, že zastoupení žen v polských politických institucích zůstává relativně nízké (Śledzińska & Bodnar, 2013; Urbaniak, 2011). V Polsku bylo v roce 2023 v Sejmu zastoupeno 29,6 % žen, což ukazuje jistý pokrok, ale stále to naznačuje, že samotné kvóty nestačí k dosažení výrazného pokroku v genderové rovnosti. Jedním z hlavních problémů polského modelu je nedostatek efektivních sankcí za nedodržení kvót a nedostatečná politická vůle prosazovat genderovou rovnost (IFES Election Guide, 2023)

V **České republice** zůstává zastoupení žen v politice nízké. Ženy tvoří pouze 20 % členů parlamentu, což je značně pod průměrem Evropské unie. Diskuse o zavedení povinných kvót na kandidátních listinách politických stran pokračují, ale konkrétní legislativní opatření dosud nebyla přijata. Česká republika čelí několika výzvám při prosazování genderové rovnosti. Hlavními překážkami jsou přetrvávající genderové stereotypy a nedostatečná politická vůle implementovat povinné kvóty. Některé politické strany sice přijaly interní pravidla pro zajištění rovnoměrného zastoupení mužů a žen, ale tyto iniciativy zatím nepřinesly výrazné výsledky (Kovář, 2013; Křížová, 2010).

V případě Polska a České republiky je zřejmé, že samotné zavedení kvót nestačí. Je nutné zavést doplňující opatření, která by zajistila skutečnou rovnost příležitostí pro ženy v politice. Například efektivní sankční mechanismy, které by zajistily dodržování kvót, nebo vzdělávací programy zaměřené na odstranění genderových stereotypů a podporu žen v politice. Důležitým krokem je také zajištění politické vůle a podpory pro genderové rovnosti na všech úrovních vlády a společnosti (Vláda České republiky, 2019).

Naopak francouzský a belgický model ukazují, že legislativní kvóty mohou být účinným nástrojem pro prosazování genderové rovnosti, pokud jsou podpořeny jasnými a přísnými pravidly pro jejich dodržování. V těchto zemích nejenže došlo k významnému zvýšení zastoupení žen v politice, ale také k posílení jejich role ve veřejném a soukromém sektoru (EIGE, 2023). Tento úspěch může sloužit jako inspirace pro Polsko a Českou republiku, které musí posílit své legislativní a politické rámce, aby dosáhly vyššího zastoupení žen v politických institucích a překonaly přetrvávající bariéry k dosažení genderové rovnosti.

Všechny čtyři země čelí různým společenským a kulturním překážkám při implementaci genderových kvót. Ve Francii a Belgii je odpor vůči kvótám menší díky dlouhodobé tradici podpory genderové rovnosti. Tyto země mají silné feministické hnutí a kulturní akceptaci rovnosti pohlaví, což usnadňuje prosazování a dodržování kvót. Ve

Francii je například genderová rovnost zakotvena v legislativě od roku 2000, kdy byla přijata paritní legislativa, která vyžaduje, aby politické strany měly 50 % podíl žen na svých kandidátních listinách. Ve Francii jsou genderové kvóty podporovány širokou veřejností, což zajišťuje, že jejich implementace probíhá relativně hladce. V roce 2020 bylo ve francouzském Národním shromáždění zastoupeno 39,5 % žen. Belgie zavedla genderové kvóty v roce 1994 s povinným minimem 33 % žen na kandidátkách a silnými sankčními mechanismy. V roce 2020 dosáhla Belgie 42 % zastoupení žen ve federálním parlamentu. Naopak v Polsku a České republice jsou kulturní a historické faktory významnější bariérou, která brání širšímu přijetí kvót. Tyto země mají hluboko zakořeněné genderové stereotypy a tradiční pojetí rolí mužů a žen, což ztěžuje prosazování rovnosti pohlaví. V Polsku byly genderové kvóty zavedeny v roce 2011 za vlády Občanské platformy (PO) a určují minimální zastoupení 35 % žen na kandidátkách. Nicméně i po této změně je implementace kvót nedostatečná a veřejná podpora je omezená. V silně katolickém Polsku je genderová rovnost často vnímána jako západní koncept, který je v rozporu s tradičními hodnotami, což vede k odporu vůči kvótám. V roce 2020 bylo v polském Sejmu zastoupeno pouze 28 % žen. Podobně v České republice jsou genderové stereotypy silně zakořeněné a brání ženám ve vstupu do politiky. Navzdory některým iniciativám a kampaním na podporu genderové rovnosti je veřejné povědomí o významu rovnosti pohlaví stále nízké. Česká republika dosud nepřijala žádné plošné genderové kvóty. V roce 2020 bylo v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR zastoupeno pouze 22 % žen (EIGE, 2023; UNDP, 2020; European Commission, 2020).

Pro překonání těchto překážek je nezbytné zvýšit povědomí o výhodách genderové rovnosti a posílit vzdělávací programy, které by pomohly změnit tradiční vnímání rolí mužů a žen. Závěrem lze říci, že úspěšnost a efektivita implementace genderových kvót závisí nejen na legislativních opatřeních a sankcích, ale také na společenském a kulturním kontextu.

5 Závěr

Tato bakalářská práce se zaměřila na problematiku genderových kvót v politice v rámci Evropské unie s důrazem na analýzu a porovnání jejich implementace ve čtyřech vybraných zemích: Francii, Belgii, Polsku a České republice. Výzkum byl veden snahou odpovědět na dvě hlavní hypotézy týkající se rozdílů v implementaci genderových kvót mezi západními a východními zeměmi a mezi většími a menšími zeměmi v Evropské unii.

První hypotéza, podle které západní země mají v oblasti genderových kvót předstih před východními zeměmi, se potvrdila. Ve Francii a Belgii prokázala delší tradice podpory genderové rovnosti a silnější legislativní rámce, což se jasně projevuje v jejich pokročilých mechanismech genderových kvót a vyšším zastoupení žen v politických institucích. Belgie zavedla genderové kvóty již v roce 1994, včetně sankčních mechanismů, čímž si zajistila vysokou míru dodržování těchto pravidel. Na druhé straně, Polsko a Česká republika čelí silnějším kulturním a historickým bariérám. V Polsku byly genderové kvóty zavedeny až v roce 2011. A Česká republika se nadále potýká s nízkým zastoupením žen v politice a stále diskutuje o zavedení povinných kvót, což odráží nedostatečnou politickou podporu a přetrvávající genderové stereotypy.

Zatímco hypotéza druhá, podle které menší země budou v implementaci kvót obvykle aktivnější a úspěšnější, nebyla jednoznačně potvrzena. Ačkoliv menší země jako Belgie vykazují úspěšnou implementaci genderových kvót, větší země jako Francie rovněž dosáhly významných pokroků. Belgie díky sankcím dosáhla výrazného zvýšení zastoupení žen v politických institucích. Na druhé straně větší země jako je Francie také dosáhla značného pokroku díky dlouhodobé politické podpoře a legislativním opatřením. Mou hypotézu úplně vyvrací příklad České republiky, menší země ve srovnání s jinými členskými státy EU, která čelí větším výzvám při prosazování genderových kvót. To naznačuje, že samotná velikost země není rozhodujícím faktorem úspěšnosti implementace kvót. Místo toho je klíčovým faktorem kombinace politické vůle, legislativních opatření a kulturního kontextu

Obě západoevropské země (Francie a Belgie) mají dlouhou historii podpory genderové rovnosti, což se odráží v jejich legislativních opatřeních. Francie je často považována za průkopníka v této oblasti, přičemž od roku 2000 platí zákon o paritě, který vyžaduje rovné zastoupení mužů a žen na kandidátních listinách pro volby do národního shromáždění a senátu. Tento mechanismus byl rozšířen i na správní rady velkých společností. Belgie, podobně jako Francie, zavedla zákony podporující vyvážené

zastoupení mužů a žen na kandidátních listinách, a to včetně pravidel rovnoměrného zastoupení na prvních dvou místech na kandidátních listinách. Obě země dosáhly významného pokroku v politické reprezentaci žen díky přísným sankcím za nedodržení kvót a silné politické podpoře.

Východoevropské země (Polsko a Česká republika) čelí významným kulturním a historickým překážkám v implementaci genderových kvót. V Polsku byly genderové kvóty zavedeny v roce 2011, vyžadující minimálně 35 % žen na kandidátních listinách, avšak efektivita těchto kvót je omezená kvůli nedostatečným sankcím a politické vůli. Česká republika, navzdory diskusím o zavedení povinných kvót, dosud nepřijala konkrétní legislativní opatření a zastoupení žen v politice zůstává nízké. Hlavními překážkami jsou přetrvávající genderové stereotypy a nedostatečná politická vůle implementovat povinné kvóty.

Z výsledků této práce vyplývá, že implementace genderových kvót je komplexní proces ovlivněný historickými, kulturními a politickými faktory. Úspěšnost těchto opatření závisí nejen na přijetí legislativních opatření, ale také na jejich efektivním prosazování a podpoře ze strany politických aktérů a veřejnosti. Zatímco západní země jako Francie a Belgie ukazují, že přísné kvóty a silná politická podpora mohou vést k významnému zvýšení zastoupení žen v politice, východoevropské země jako Polsko a Česká republika musí posílit své legislativní a politické rámce a překonat kulturní bariéry, aby dosáhly vyššího zastoupení žen v politických institucích a skutečné genderové rovnosti.

Pro dosažení skutečné rovnosti je nezbytné pokračovat v úsilí o zavedení a prosazení účinných genderových kvót a dalších doplňkových opatření, které zajistí rovné příležitosti pro ženy a muže na všech úrovních společnosti. Tato práce přispívá k lepšímu porozumění genderovým kvótám v politice a jejich vlivu na politickou reprezentaci žen v Evropské unii, což je relevantní nejen pro akademickou obec, ale také pro politické aktéry usilující o prosazování genderové rovnosti v politickém prostředí.

6 Seznam použitých zdrojů

Literatura

ANTIC, Milica; LOKAR, Sonja. *The balkans: from total rejection to gradual acceptance of gender quotas*. In: *Women, Quotas and Politics*. Routledge, New York, 2006, str. 138-167.

APPELTOVÁ, Michaela; ŠPRINCOVÁ, Veronika. *Ženy u moci v rozhodovacích pozicích*. In: *Ženy a česká společnost. Hodnocená implementace Pekingské akční platformy na národní a mezinárodní úrovni. Otevřená společnost*. Praha, 2010, str. 63-73

BERENI, Laure. *La bataille pour la parité. Mobilisations pour la féminisation du pouvoir*. Paris: Economica. 2015, str. 135-138.

BURNET, Jennie. *Women's empowerment and cultural change in Rwanda*. In: *The impact of Gender Outas*. Oxford University Press. New York, str. 192-217.

BUTLER, Judith. *Gender Trouble: Feminism and the subversion of identity*. Routledge. New York, 1990

CHMAJ, Marek. *Parytet płci w kodeksie wyborczym*. In *Kodeks wyborczy. Wstępna ocena*, edited by Krzysztof Skotnicki. Warsaw: Wydawnictwo Sejmowe. 2011.

COLLINS, Patricia H.; BILGE, Sirma. *Intersectionality*. Polity Press, Cambridge, UK, 2016.

DAHL, Robert A.; TUFTE, Edward R. *Size and Democracy*. Stanford University Press, 1973.

DAHLERUP, Drude (Ed.). *Women, Quotas and Politics*. Routledge Research in Comparative Politics, New York, 2006.

FRAISSE, Geneviève. *La controverse des sexes*. Paris: PuF. Quadrige, 2001.

GOETZ, Amy. The problém with patronage: constraints on Women's political effectiveness in Uganda. In: *Gender and Politics*, Oxford University Press, New York, 2010, str. 107-114.

GRABOWSKA, Magdalena. *Unia Europejska Oczami Kobiet: Polityka Rza du, Równość płci i Polskie Organizacje Kobiiece*. raport. Warsaw: Heinrich Böll Stiftung. 2014.

HAŠKOVÁ, Hana; et al. *Mnohohlasem – Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. Sociologický ústav Akademie věd ČR. Praha, 2006.

HOFSTEDE, Geert. *Culture's Consequences: International Differences in Work-Related Values*. Sage Publications, 1980.

HOOK, Bell. *Feminist Theory: From margin to center*. Second Edition. Pluto Press 2000

INGLEHART Ronald; NORRIS Pippa. *Rising Tide, Gender Equality and Cultural Change Around the World*. Cambridge University Press, 2003.

JANION, Maria. *Solidarity – a great collective obligation of Women*. Keynote speech, congress of Women. Warsaw, 2009, str. 20–21.

JENSON, Jane; SINEAU, Mariette. *The Same or Different? An unending Dilemma for French Women*. In *Women and Politics Worldwide*. New Haven: Yale University Press. 1994, str. 243–60.

KATZENSTEIN, Peter J. *Small States in World Markets: industrial Policy in Europe*. Cornell University Press, 1985.

KITTILSON, Miki C., *Challenging Parties, Changing Parliaments. Women and Elected Office in Contemporary Western Europe*. Columbus, State university Press. Ohio, 2006.

KROOK. Mona L. *Quotas for Women in Politics: Gender and Candidate Selection Reform Worldwide*. Oxford University Press, New York, 2009.

KROOK. Mona L. *Reforming representation: the diffusion of candidate gender quotas worldwide*. Oxford University Press, 2006, str 303-327.

LUKES, Steven. *Power: A radical view*. Second edition. British Sociological Association. Palgrave, Hampshire, 2005.

MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí – proč? Vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. Slon – Libri. Praha, 2005, str. 155-160.

MATLAND, Richard E.; MONTHOMERY, Kathleen A. *Women's Access to Political Power in Post-Communist Europe*, Oxford University Press, 2003.

MAZUR, Amy G. *Gender Bias and the State: Symbolic Reform at Work in Fifth Republic France*. Pittsburgh: university of Pittsburgh Press. 1995.

MORRISON, Ann M.; et al. *Breaking the Glass Ceiling: Can Women Reach The top of America's Largest Corporations?*. Addison-Wesley Pub. Co., 1987.

NORRIS, Pippa. *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behavior*. Harvard University, Massachusetts, 2004.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda 1*. Praha: Linde, 2007, str. 21

PITKIN, Hanna F. *The concept of representation*. University of California Press, 1972.

PHILLIPS, Anne. *The Politics of Presence*. Clarendon press, Oxford, 1995.

SARTORI, Giovanni. *Stany a stranické systémy: Schéma pro analýzu*. Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2005.

SIIM, Birte. *Gender and Citizenship. Politics and Agency in France, Britain and Denmark*. Cambridge: Cambridge university Press. 2000, str. 44-78.

RAKUŠANOVÁ, Petra; VÁCLAVÍKOVÁ-HELŠUSOVÁ, Lenka. *Ženy v mužské politice*. In: Mnohohlasem – Vyjednávání ženských prostorů po roce 1989. Sociologický ústav AV ČR. Praha, 2006, str. 43-60.

RENZETTI, Claire M.; CURRAN, Daniel J. *Ženy, muži a společnost*. Univerzita Karlova v Praze. Praha: Karolinum, 2003

WOODWARD, Alison. *Politische partizipation von Frauen in Belgien: die gespaltene frau*. In Handbuch Politische Partizipation von Frauen in Europa. 1998, 17–39.

Časopisecké studie

BALDEZ, Lisa. *Elected bodies: the gender quota law for legislative candidates in Mexico*. International Journal of Comparative Sociology, Issue 6. 2004, str. 231-258

BALLINGTON, Julie. *Implementing affirmative action: global trends*. IDS Bulletin, Issue 5, 2010, str. 11-16

BARNES, Tiffany D.; CORDOVA, Abby. *Making space for women: explaining citizen support for legislative gender quotas in Latin America*. Journal of Politics. 2016, str. 670-686.

BAUER, Gretchen. *Fifty/fifty by 2020: electoral gender quota law for parliament in East and southern Africa*. International Feminist Journal of Politics, Issue 2, 2008.

BERRY, Frances S.; BERRY, William D. *State Lottery Adoption as Policy Innovations: An Event History Analysis*. American Political Science Review, vol. 84. 1995.

CAUL, Miki. *Political parties and adoption of candidate gender quotas: a cross-national analysis*. The Journal of Politics. 2001, str. 1214-1229.

CHEŁSTOWSKA, Agata; et al. *Udział kobiet w wyborach parlamentarnych 2015. Wyniki monitoringu Obserwatorium Równości Płci*. Warsaw: Instytut Spraw Publicznych. 2015.

CLAYTON, Amanda. *Annual Review of Political Science: How do Electoral Gender Quotas Affect Policy?*. Department of Political Science: Nashville, 2021. str. 235-248.

CLAYTON, Amanda; Zetterberg. *Quota shocks: electoral quotas and government spending priorities worldwide*. Journal of Politics. 2018, str. 916–932.

- CRENSHAW, Kimberle. *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics*. University of Chicago Legal Forum. 1980, str. 139-167.
- DAHLERUP, Drude. *Electoral gender quotas: between equality of opportunity and equality of result*. Representation, Journal of Representative Democracy 43, 2007, str. 73-92
- DAHLERUP, Drude. *Gender quotas: controversial but trendy: expanding the research agenda*. International Feminist Journal of Politics, 2008, str. 322-328.
- ERZEEL, Silvia; CALUWAERTS, Didier. *Hoe parlementsleden denken over de legitimiteit van quota: een Europese vergelijking*. Res Publica 55. 2013, str. 321–38.
- FALLON, Kathleen; et al. *Resolving the democracy paradox: democratization and Women's legislative representation in developing nations 1975-2009*. American Social Review, Issue 3, 2012.
- FERNÁNDEZ, Juan J.; VALIENTE, Celia. *Gender quotas and public demand for increasing women's representation in politics: an analysis of 28 European countries*. European Political Science Review, 2021. str. 351-370
- FREDMAN, Sandra. *The public sector quality duty*. Industrial Law Journal, 2011, str. 405-427.
- FRECHETTE, Guillaume; et al. *Incumbents' interests and gender quotas*. American Journal of Political Science, Issue 4. 2008, str. 891-909.
- HUGHES, Melanie. *Armed conflict, international linkages, and Women's parliamentary representation in developing nations*. Social Problems, Issue 1. 2009, str 174-204.
- JENSON, Jane. *Gender and Reproduction: Or, Babies and the State*. Studies in Political Economy. 1986, str. 9–46.
- KEENAN, Lisa; MCELROY, Gail. *Who supports gender quotas in Ireland?*. Irish Political Studies. 2017, str. 382–403.

KROOK, Mona L., *Candidate gender quotas: a framework for analysis*. European Journal of Political Research 46. 2007, str. 367–94.

KROOK, Mona L., *Contesting gender quotas: dynamics of resistance, Politics, Groups, and Identities*. Department of Political Science: New Brunswick, 2016, str. 268-283.

KUŁAKOWSKA, Katarzyna; ŁUKSZA, Agata. *He voice of Poland. the case of danuta Waleśa*. Special Issue: Mediating Post-Socialist Femininities. Feminist Media Studies 15. 2015, str. 53–73.

KUNOVICH, Shery; PAXTON, Pamela. *Pathways to power: the role of political parties in Women's national political representation*. American Journal of Sociology, Number 2. Ohio, 2005, str. 505-552.

LÉPINARD, Éleonore. *For Women Only? Gender Quotas and Intersectionality in France*. Politics & Gender. 2013, str. 276-298.

LÉPINARD, Éleonore. *From breaking the rule to making the rules: The adoption, entrenchment and diffusion of gender quotas in France*. Politics, Groups and Identities. 2016, str. 231- 245.

LOMBARDO, Emanuela. *Gender inequality in politics. Policy frames in Spain and the European Union*. International Feminist Journal of Politics. 2008, str. 78-96

MAŘÍKOVÁ, Hana. *Kvóty pro ženy v politice: Argumenty pro a proti*. In Politika rovných příležitostí. Gender Studies. Praha, 2011, str. 45-67.

MATLAND, Richard E. *Electoral quotas: frequency and effectiveness*. In: *Woman, Quotas and Politics*, Routledge Research in Comparative Politics, New York, 2006, str. 275-292.

MEIER, Petra. *Quotas for advisory committees, business and politics: just more of the same?* International Political Science Review. 2014, str. 106–118.

MEIER, Petra. *Why the traditional laggard became a model student: explaining the Belgian gender quotas and parity clause*. West European Politics 35. 2012, 362–379.

- MURRAY, Rainbow. *Parity and Legislative competence in France*. In: *The impact of Gender Quotas*. Oxford University Press, New York, 2012, str. 27-42.
- NIŻYŃSKA, Anna. *Kandydatki w wyborach samorządowych w 2010*. Warsaw: Instytut Spraw Publicznych. 2011.
- PANDE, Rohini; FORD, Deanna. *Gender Quotas and Female Leadership*. Gender Equality and Development, 2011.
- PIERSON, Paul. *Increasing Returns, Path Dependence, and the Study of Politics*. *American Political Science Review*, vol. 94. 2000, 252-267.
- POPELIER, Patricia. *Geslachtsquota in de besluitvormingsorganen van publieke instellingen vanuit juridisch perspectief*. In *Recht en Gender in België*. 2011, 145–179
- RESKIN, Barbara F.; BIELBY, Denise D. *A Social Perspective on Gender and Career Outcomes*. *Journal of Economic Perspectives*, 2005, str. 71-86.
- RAKUŠANOVÁ, Petra. *Mechanismy inkluze a exkluze žen v politice v České republice*. *Gender and Research*. 2005, str. 25-30.
- ROSEN, Jennifer. *Gender quotas for women in national politics: A comparative analysis across development thresholds*. *Social Science Research: Northwestern University*, 2017, str. 82-101.
- ROSENBLUM, Darren. *Parity/Disparity. Electoral Gender Equality on the Tightrope of Liberal Constitutional Traditions*. *University of California Davis Law Review*, 2006, str. 1119–89.
- RUBIO-MARÍN, Ruth. *The Achievement of Female Suffrage in Europe: on Women's Citizenship*. *International Journal of Constitutional Law* 12. 2014, str.4–34.
- SINEAU, Mariette. *Institutionnalisation de la Parité: L'expérience Française*. In: *Les Femmes au Parlement: Au-Delà du Nombre*. International IDEA, Stockholm, 2010, str. 121-132.

SIROCKA, Anna. *Kobiety we władzach spółek giełdowych w Polsce 2016*. Warsaw: Fundacja Liderów Biznesu. 2016

SKOTNICKI, Krzysztof. *Opinia w sprawie wprowadzenia parytetu płci na listach wyborczych*. *Przebieg Sejmu* 3. 2010, str. 129.

ŚLEDZIŃSKA-SIMON, Anna; BODNAR, Adam. *Between Symbolism and Incrementalism: Moving Forward with the gender Equality Project in Poland*. EUI Law Working Paper, 2015.

ŚLEDZIŃSKA-SIMON, Anna; BODNAR, Adam. *Gender Equality from Beneath: Electoral gender quotas in Poland*. *Canadian Journal of Law and Society* 28. 2013, str. 1–18

SZMYT, Andrzej. *Opinia w sprawie wprowadzenia parytetu płci na listach wyborczych*. *Przebieg Sejmu* 3. 2010, str. 137

ŠPRINCOVÁ, Veronika; Adamusová, Marcela. *Politická angažovanost žen v České republice*. Fórum 50 %, o.p.s., Praha, 2014.

ŠPRINCOVÁ, Veronika; MOTTLOVÁ, Markéta. *Více žen – Jiná politika?* Fórum 50 %, 1. vydání. Praha, 2016

ŠPRINCOVÁ, Veronika. *Ženy a muži ve společnosti a rozhodování – Příručka k výuce*. Fórum 50 %, Praha, 2015.

TRIPP, Aili M.; et al. *The global impact of quotas: On the fast track to increased female legislative representation*. Political Science Department, Nebraska, 2008, str. 338-361

URBANIAK, Krzysztof. *Parytety, kwoty a Konstytucja RP*. *Państwo i Prawo* 2. 2011, str. 67–78.

VIENNOT, Eliane. *Parité: les féministes entre défis politiques et révolution culturelle*. *Nouvelles Questions Féministes*. 1994, str. 76–77.

VITERNA, Jocelyn; et al. *How development matters: a research note on the relationship between development, democracy and Women's political representation*. International Journal of Comparative Sociology, Issue 6. 2008, str. 455-477

VOHLÍDALOVÁ, Marta. *Výzkumná zpráva z dotazníkového šetření – „Ženy a muži v rovnováze“*. Sociologický ústav AV ČR. Praha, 2015.

On-line zdroje

Český statistický úřad. *Gender: Základní pojmy*. Evropská unie, 2016. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/gender/gender_pojmy

European Commission. *Gender Equality Strategy 2020-2025*. 2020. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en

European Institute for Gender Equality. *What is gender mainstreaming*. EIGE Publications, 2024. Dostupné z: https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming?language_content_entity=en

Eurostat. *Data Browser: Population On 1 January*. 2024. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tps00001/default/table?lang=en>

FLIS, Jarosław. 2014. *Opinia prawna w przedmiocie: oceny zgodności poselskiego projektu ustawy o zmiane ustawy – Kodeks wyborczy z dnia 5 stycznia 2011 r. (druk nr 1146) oraz poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks wyborczy (druk nr 1151) z Konstytucja , Rzeczypospolitej Polskiej*. 13 January. Dostupné z: <https://orka.sejm.gov.pl/rexdomk7.nsf/%20opdodr?openPage&nr=1151>

IFES Election Guide. *Elections: Polish Sejm 2023 General*. 2023. Dostupné z: <https://www.electionguide.org/elections/id/4066/>

Strana zelených. *Stanovy Strany zelených*. 2009. Dostupné z: <http://strana.zeleni.cz/42/clanek/stanovy-strany-zelenych/>

SZULC, Łukasz. 2016. *The new Polish government and 'gender Ideology'*. Notches Blog. <http://notchesblog.com/2016/04/28/the-new-polish-government-and-gender-ideology/>

Věda a výzkum. *Studie mapuje rozšíření plánů genderové rovnosti v Česku*. 2023.

Dostupné z: <https://vedavyzkum.cz/z-domova/nkc-gender-a-veda/studie-mapuje-rozsireni-planu-genderove-rovnosti-v-cesku>

Vláda ČR. *Tisková zpráva: V české politice je málo žen a bez kvót se situace nezlepší*.

Dostupné z: <https://vlada.gov.cz/cz/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/aktuality/tiskova-zprava-v-ceske-politice-je-malo-zen-a-bez-kvot-se-situace-nezlepsi-174387/#>

Vláda ČR. *Manuál politických stran*. 2020. Dostupné z:

https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Manualpolitickychstran_1.pdf

Vláda ČR. *Strategie pro rovnost žen a mužů v ČR na léta 2014-2020*. Dostupné z:

https://vlada.gov.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/Projekt_Optimalizace/Strategie-pro-rovnost-zen-a-muzu-v-CR-na-leta-2014-2020.pdf

Prameny (nařízení, zákony, ostatní)

Fourth World Conference on Women, „Beijing Declaration and Platform for Action,“ Strategic Objective G1: §181.

Fourth World Conference on Women, „Beijing Declaration and Platform for Action,“ Strategic Objective G1: §190a.

Fourth World Conference on Women, „Beijing Declaration and Platform for Action,“ Strategic Objective G1: §184 a §191a.

„Declaration on Equality of Women and Men,“ Committee of Ministers of the Council of Europe, adopted on November 16, 1988 (82th Session)

Resolution 2111 (2016) „Assesing the impact of measures to improve women’s political representation,“ (para. 2)

European Parliament resolution of March 13, 2012 on equality between men and woman in EU (25)

Global Database of Quotas for Women,“ International IDEA, Intera-Parliamentary Union. November 2016

European Commition, 2018 Report on Equality between Women and Men in the EU. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

European Commition, 2019b. Seats Held by Women in national Parliament and Government.

Loi n°2007-128, January 31, 2007.

Loi n°2013-702, August 2, 2013.

Belgich Staatblad, 9 October 1990

Belgich Staatblad, 31 July 1997

Belgisch Staatsblad, 1 July 1994. The Act applied to the 1994 elections and to all elections taking place from 1996 onwards

Belgisch Staatsblad, 28 August 2002

Marie Jo Zimmermann, Assemblée Nationale, débats, January 20, 2010, 239

Opinion Poll “Kobiety w życiu publicznym,” CBOS (BS/34/2013), Warszawa 2013.